

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

**ΥΠΟΘΕΣΗ ΚΟΣΜΑΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ
ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ**

(Προσφυγή αρ. 20086/13)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

29 Ιουνίου 2017

Η απόφαση αυτή θα καταστεί οριστική υπό τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 44§2 της Σύμβασης. Μπορεί να επέλθουν ορισμένες αλλαγές ως προς τη μορφή.

Στην υπόθεση Κοσμάς και λοιποί κατά Ελλάδας,
Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Πρώτο Τμήμα), που συνεδρίασε σε τμήμα με την ακόλουθη σύνθεση:

Kristina Pardalos, *Πρόεδρο*,
Λίνο-Αλέξανδρο Σισιλιάνο,
Krzysztof Wojtyczek,
Ksenija Turković,
Armen Harutyunyan,
Pauliine Koskelo,
Jovan Plevski, *δικαστές*,

Και με τη σύμπραξη του Abel Campos, *Γραμματέα Τμήματος*,
Αφού διασκέφθηκε σε Συμβούλιο στις 30 Μαΐου 2017,
Εξέδωσε την παρούσα απόφαση, που υιοθετήθηκε την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε μετά από προσφυγή (αρ. 20086/13) κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας την οποία ασκήσανε πέντε πολίτες του κράτους αυτού, ήτοι: ο Γεώργιος Κοσμάς («πρώτος προσφεύγων»), η Κυρατσώ Κοσμά («η δεύτερη προσφεύγουσα»), η Μαρία Κοσμά, («η τρίτη προσφεύγουσα»), ο Αρτέμιος Κοσμάς («ο τέταρτος προσφεύγων») και ο Ευάγγελος Κοσμάς («ο πέμπτος προσφεύγων»), οι οποίοι προσέφυγαν στο Δικαστήριο στις 19 Μαρτίου 2013 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ενώπιον του Δικαστηρίου, οι προσφεύγοντες εκπροσωπήθηκαν από την κ. Ε.Α. Κούτρα, δικηγόρο Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τους εκπροσώπους του πληρεξουσίου της, τον κ. Κ.Γεωργιάδη, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και την κ. Α. Μαγριππή, Δικαστική Πληρεξούσια του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται ειδικότερα παραβίαση εις βάρος τους του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Σύμβασης.

4. Στις 2 Νοεμβρίου 2015, οι αντλούμενες από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Σύμβασης κοινοποιήθηκαν στην Κυβέρνηση και η προσφυγή κηρύχθηκε απαράδεκτη κατά τα λοιπά σύμφωνα με το άρθρο 54§3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

I. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΥΠΟ ΚΡΙΣΗ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Οι προσφεύγοντες (ανωτέρω παράγραφος 1) γεννήθηκαν αντίστοιχα τα έτη 1944, 1955, 1980, 1975 και 1971, και κατοικούν στο νησί της Σκοπέλου. Η δεύτερη προσφεύγουσα είναι η σύζυγος του πρώτου προσφεύγοντος και οι άλλοι προσφεύγοντες είναι τα τέκνα του ζευγαριού.

6. Ο πρώτος προσφεύγων υποστηρίζει ότι είναι κύριος οικοπέδου κειμένου στην περιοχή Γλυστέρι, της Σκοπέλου. Αναφέρει ότι η κυριότητα του οικοπέδου του είχε μεταβιβαστεί από τον πατέρα του με δωρεά εν ζωή (έγγραφο αρ. 18059/29.12.1982, το οποίο μεταγράφηκε στο Υποθηκοφυλακείο Σκοπέλου), ότι ο πατέρας του είχε γίνει κύριος του οικοπέδου τη δεκαετία του 1930 με διαθήκη που δημοσιεύθηκε από δικαστήριο, ότι ο παππούς του είχε αποκτήσει το οικόπεδο με συμβολαιογραφική πράξη από τον θείο του το 1916, και ότι αυτός το είχε αγοράσει το 1909 από τον Γ.Π., που το είχε αγοράσει το 1902 από τον Μ.Π. , ο οποίος το είχε αγοράσει το 1883 από τον Μ.Μ. Το συμβόλαιο του 1883 ανέφερε ότι η κυριότητα του οικοπέδου είχε μεταβιβαστεί στον Μ.Μ. ως προίκα της συζύγου του.

7. Στην άκρη του οικοπέδου, στο όριο της παραλίας, ο πρώτος προσφεύγων έχτισε ταβέρνα που λειτουργούσε νόμιμα εδώ και δεκαετίες, κοντά σε μέρος όπου ήταν χτισμένο οίκισμα που ανήκε στην οικογένεια, και στο οποίο κατοικούσαν ο πρώτος προσφεύγων και οι δικοί του το καλοκαίρι. Η παραλία και η ταβέρνα έγιναν διάσημες από την κινηματογραφική ταινία «Μάμα Μία». Τον χειμώνα, ο

πρώτος προσφεύγων και η σύζυγός του ήταν οι μόνοι κάτοικοι αυτής της πλευράς του νησιού. Η γειτονική έκταση ανήκε στην Ιερά Μονή Μεγίστης Λαύρας (« η Μονή») και δεν κατοικείτο.

8. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που προσκομίζουν οι προσφεύγοντες, το οικόπεδο και τα οικίσματα ανήκαν στον πρώτο προσφεύγοντα. Η άδεια της ταβέρνας μεταβιβάστηκε το 2002 στη δεύτερη προσφεύγουσα (μετά τη συνταξιοδότηση του πρώτου προσφεύγοντος) που την εκμεταλλευόταν μαζί με τους τέταρτο και πέμπτο προσφεύγοντες. Η δεύτερη και η τρίτη προσφεύγουσα είχαν δύο βάρκες που χρησίμευαν για τη μεταφορά των τουριστών από την πόλη της Σκοπέλου στην παραλία και στην ταβέρνα. Η ταβέρνα είχε επίσης ένα μικρό μουσείο λαϊκής τέχνης με μια συλλογή αντικειμένων, που ήταν σημαντικότερη από αυτή του δημοσίου μουσείου του νησιού. Ένα σύστημα αφαλατώσεως του θαλασσινού νερού είχε εγκατασταθεί στο επίμαχο οικόπεδο και χρησίμευε, μεταξύ άλλων, στο πότισμα 350 ελιόδεντρων, από τα οποία η δεύτερη προσφεύγουσα έβγαζε λάδι για τις ανάγκες του εστιατορίου της. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι, κατά εκτίμηση που έγινε στο πλαίσιο πραγματογνωμοσύνης, η αξία της εκμετάλλευσης της ιδιοκτησίας τους ανερχόταν σε 2.400.000 ευρώ.

9. Το 2004, η Μονή αποφάσισε να διεκδικήσει δικαστικά την κυριότητα του οικοπέδου του πρώτου προσφεύγοντος και προσέφυγε συναφώς στο Πρωτοδικείο Βόλου.

10. Στην αγωγή της η Μονή υποστήριζε ότι ήταν η μόνη κυρία του όμορου προς την παραλία του Γλυστερίου οικοπέδου και ότι το είχε αγοράσει στις 26 Σεπτεμβρίου 1824. Επικουρικώς, υποστήριζε ότι δεδομένου ότι το νησί της Σκοπέλου προσαρτήθηκε στο Ελληνικό κράτος το 1830, η Μονή είχε αποκτήσει τα οικόπεδα με χρησικτησία, από το 1882 (ημερομηνία απελευθέρωσης της περιοχής της Θεσσαλίας) και ότι ήταν κυρία αυτών έως το 1912, ήτοι για χρονικό διάστημα άνω των τριάντα ετών που απαιτούνταν από το ισχύον κατά την εποχή εκείνη βυζαντινορρωμαϊκό δίκαιο.

11. Από την πλευρά του ο προσφεύγων προσκόμισε έγγραφα κυριότητας του οικοπέδου που είχαν συνταχθεί στο όνομα μελών της οικογένειάς του, εκ των οποίων το πρώτο ήταν του 1993 και διαδέχονταν το ένα το άλλο από το 1916 έως το 1993. Προσκόμισε επίσης έγγραφο της 19^{ης} Σεπτεμβρίου 1916 σύμφωνα με το οποίο ο παππούς του είχε αποκτήσει την κυριότητα του οικοπέδου, μια διαθήκη του 1933 σύμφωνα με την οποία ο παππούς αυτός είχε μεταβιβάσει την κυριότητα του οικοπέδου στον πατέρα του, πράξη αποδοχής κληρονομίας (αρ. 3357) του πατέρα του πρώτου προσφεύγοντος, η οποία έχει συνταχθεί στις 2 Νοεμβρίου 1960 ενώπιον συμβολαιογράφου, και την υπ' αρ. 18052/29.12.1982 πράξη αποδοχής κληρονομίας, συνταχθείσα ενώπιον Συμβολαιογράφου κατά τη μεταβίβαση της κυριότητας από τον πατέρα του και μεταγραφείσα στο Υποθηκοφυλακείο Σκοπέλου.

12. Επίσης, ο πρώτος προσφεύγων κάλεσε το δικαστήριο να απορρίψει την αγωγή λόγω του ότι ήταν αόριστη, υποστηρίζοντας ότι η Μονή δεν προσδιόριζε με σαφήνεια τα όρια του διεκδικούμενου οικοπέδου. Επιπλέον υποστήριξε ότι το επίδικο οικόπεδο όπως περιγραφόταν δεν αντιστοιχούσε στο τοπογραφικό διάγραμμα. Προέβαλε επίσης ένσταση παραγραφής, αναφέροντας ότι η Μονή δεν είχε ασκήσει τα δικαιώματά της επί του διεκδικούμενου οικοπέδου για πάνω από είκοσι έτη και ότι δεν το νεμόταν ούτε το εκμεταλλευόταν. Υπογράμμισε επίσης ότι ο ίδιος και οι προκάτοχοί του εκτελούσαν από το 1916, κατά τρόπο αδιάλειπτο, καλόπιστα και βάσει νόμιμου τίτλου, πράξεις νομής χωρίς να ενοχληθούν από τη Μονή ή οποιονδήποτε άλλον. Ακόμη και πριν το 1916, και τουλάχιστον από το 1865, οι προκάτοχοί του νεμόντουσαν το οικόπεδο με καλή πίστη και ανεμπόδιστα. Το 1916 ο Ιωάννης Κοσμάς μεταβίβασε με σύμβαση πωλήσεως το οικόπεδο στον παππού του πρώτου προσφεύγοντος. Τέλος, ο πρώτος προσφεύγων υπογράμμισε ότι ακόμη και αν υποτεθεί ότι η Μονή μπορούσε να επικαλεστεί κάποιο δικαίωμα στο οικόπεδο, η παρέλευση πολλών δεκαετιών από το 1916, κατά τη διάρκεια των οποίων αυτός και οι προκάτοχοί του εκτελούσαν αδιάλειπτες πράξεις νομής και λαμβανομένων υπόψη ορισμένων πραγματικών περιστατικών, όπως η οικοδόμηση κτιρίων, η άδεια περίφραξης του οικοπέδου, η χορήγηση άδειας λειτουργίας του εστιατορίου, οι τίτλοι

μεταβίβασης κυριότητας, σε συνδυασμό με τη μακρόχρονη αδράνεια της Μονής, καθιστούσε την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος καταχρηστική.

13. Στις προτάσεις της η Μονή επικαλούνταν ορισμένες διατάξεις του νόμου σχετικά με την προστασία των μονών του όρους Άθως (Αγίου Όρους). Όσον αφορά την προαναφερθείσα ένσταση, παρατηρούσε ότι σύμφωνα με παγία νομολογία του Αρείου Πάγου, η παραγραφή αυτή έπρεπε να είχε λήξει στις 11 Σεπτεμβρίου 1915, λόγω του ότι, μετά την παρέλευση της ημερομηνίας αυτής, δεν μπορούσε να λάβει χώρα χρησικτησία επί ακινήτων ανηκόντων στο Δημόσιο και σε μονές.

14. Με την υπ' αρ. 148/2006 απόφασή του, το Πρωτοδικείο του Βόλου δικαίωσε τη Μονή και την αναγνώρισε κυρία του επίδικου οικοπέδου. Ανέφερε ότι, από τις 12 Σεπτεμβρίου 1915, τα ακίνητα των ιερών μονών δεν υπόκειντο σε χρησικτησία και ότι υπόκειντο στις διατάξεις του Νόμου 1539/1938 σχετικά με την προστασία του δημοσίου τομέα.

15. Το Πρωτοδικείο υπογράμμιζε ότι το εφαρμοστέο δίκαιο κατά την οθωμανική περίοδο δεν αναγνώριζε την κτήση κυριότητας με χρησικτησία και ότι η περίοδος κατά την οποία η Μονή είχε το οικόπεδο δεν λαμβανόταν υπόψη για τους σκοπούς της χρησικτησίας. Προσέθετε ότι, μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλίας το 1882, άρχισε να εφαρμόζεται το βυζαντινορρωμαϊκό δίκαιο, και ότι η νομή συνεχίστηκε και έτσι, το 1912, η Μονή νεμόταν με καλή πίστη το επίδικο οικόπεδο ήδη κατά τριάντα έτη και επομένως κατέστη κυρία αυτού με χρησικτησία. Ανέφερε ότι, από τις 12 Σεπτεμβρίου 1915, τα οικόπεδα της Μονής τυγχάνουν, δυνάμει του Ν. 1539/1938 και του άρθρου 21 του Διατάγματος της 22 Απριλίου/16 Μαΐου 1926, της αυτής προστασίας που τυγχάνουν τα ακίνητα του δημοσίου τομέα, ανεξαρτήτως οποιασδήποτε πραγματικής νομής εκ μέρους τρίτων, και ότι ένας τρίτος έπρεπε να πετύχει ενδεχομένως την κατάργηση των δικαιωμάτων κυριότητας της Μονής μέσω χρησικτησίας το αργότερο έως τις 12 Σεπτεμβρίου 1915.

16. Το Πρωτοδικείο απέρριψε επίσης την ένσταση αοριστίας της αγωγής της Μονής, λόγω του ότι τα όρια του επίδικου οικοπέδου, η ακτή και η δασική και

βραχύδης έκταση ήταν σταθερά και αδιαμφισβήτητα, και ότι το μήκος του οικοπέδου προσδιοριζόταν επακριβώς. Έκρινε ότι η συμβολαιογραφική πράξη του 1960, με την οποία ο πατέρας του πρώτου προσφεύγοντος είχε αποδεχτεί την κληρονομία με την οποία του μεταβιβαζόταν η κυριότητα ορισμένων οικοπέδων δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως τίτλος κυριότητας του οικοπέδου που υποτίθεται ότι είχε «μεταβιβασθεί» στον πρώτο προσφεύγοντα το 1982 από τον πατέρα του, λόγω του ότι το περιγραφόμενο στην πράξη αυτή ακίνητο διαφέρει ουσιωδώς από το επίδικο ακίνητο. Θεώρησε ότι το ακίνητο που αναφερόταν στις πράξεις αποδοχής κληρονομίας που προσκόμισε ο προσφεύγων δεν συνέπιπτε με το επίδικο ακίνητο.

17. Όσον αφορά την ένσταση κατάχρησης δικαιώματος εκ μέρους της Μονής, η οποία ασκήθηκε από τον προσφεύγοντα (άρθρο 281 ΑΚ), το Πρωτοδικείο δέχτηκε ότι η Μονή, λόγω του μικρού αριθμού μοναχών και λόγω της αδυναμίας της να εκμεταλλευτεί την περιουσία της, δεν ήταν σε θέση να εγείρει νωρίτερα την αγωγή αυτή, αλλά αυτό δεν σήμαινε ότι είχε παραιτηθεί από τα δικαιώματά της. Προσέθετε ότι η αδράνεια της Μονής για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν καθιστούσε την αγωγή της καταχρηστική. Κατά το πρωτοδικείο, ούτε τα έξοδα στα οποία είχε υποβληθεί ο πρώτος προσφεύγων για να εκμεταλλευτεί εμπορικά το οικόπεδο καθιστούν καταχρηστική την αγωγή της Μονής. Συναφώς το Πρωτοδικείο έκρινε ότι ο προσφεύγων νεμόταν με κακή πίστη το οικόπεδο και ότι τα έξοδά του είχαν συμψηφιστεί από τα κέρδη της επιχείρησής του. Επίσης, κατά το Πρωτοδικείο, ο προσφεύγων είχε επωφεληθεί από τα πλεονεκτήματα του επίδικου οικοπέδου για μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς να καταβάλει μίσθωμα στη Μονή ως αντάλλαγμα για τη χρήση του οικοπέδου.

18. Τέλος, το Πρωτοδικείο διέταξε τον πρώτο προσφεύγοντα να παραδώσει το εν λόγω οικόπεδο στη Μονή.

19. Στις 13 Φεβρουαρίου 2007, ο πρώτος προσφεύγων άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Εφετείου Λάρισας. Επανέλαβε τα επιχειρήματα που είχε προβάλει στον πρώτο βαθμό.

20. Με την υπ' αρ. 749/2010 απόφαση της 29^{ης} Οκτωβρίου 2010, το Εφετείο απέρριψε την έφεση για τους ίδιους λόγους με αυτούς του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. Απέρριψε επίσης το αίτημα του πρώτου προσφεύγοντος για διενέργεια πραγματογνωμοσύνης λόγω του ότι το ζήτημα επί του οποίου έπρεπε να αποφανθεί δεν απαιτούσε ιδιαίτερες επιστημονικές πληροφορίες.

21. Θεώρησε ειδικότερα, ότι η Μονή είχε αγοράσει το επίδικο οικοπέδο από την πραγματική κυρία με πράξη μεταβίβασης κυριότητας η οποία είχε πιστοποιηθεί από τη Διοίκηση της Σκοπέλου και ότι επομένως το νεμόταν με καλή πίστη από το 1824. Διαπίστωσε ότι το 1974, ενώ τα ακίνητα που βρισκόντουσαν μπροστά στη θάλασσα άρχιζαν να παίρνουν αξία, ο πατέρας του πρώτου προσφεύγοντος και ο πρώτος προσφεύγων άρχισαν προοδευτικά να ιδιοποιούνται ένα μέρος του οικοπέδου περιφράζοντάς το όχι για να διεκδικήσουν την κυριότητά του, αλλά για να βοσκήσουν τα πρόβατά τους. Επισήμανε ότι, εν συνεχεία, ο πρώτος προσφεύγων επιδόθηκε στην εκτέλεση πιο χαρακτηριστικών πράξεων νομής επί του ακινήτου, ιδίως την κατασκευή μιας καλύβας, και ότι από το 1986, άρχισε να εκμεταλλεύεται, κατά τη θερινή περίοδο, ένα μπαρ-εστιατόριο επί του οικοπέδου αφού προμηθεύτηκε τη σχετική άδεια από την Αστυνομική Διεύθυνση της Σκοπέλου. Έκρινε επίσης ότι, το 1994, ο πρώτος προσφεύγων, αφού έλαβε άδεια οικοδομής από την πολεοδομική υπηρεσία του νησιού, έχτισε στο ήμισυ του οικοπέδου ένα κτίριο επιφάνειας 135 τ.μ. που φιλοξενούσε τη δραστηριότητά του ενώ το άλλο ήμισυ το χρησιμοποιούσε ως μαντρί. Τέλος, διαπίστωσε ότι ο πρώτος προσφεύγων καταπάτησε ένα άλλο τμήμα του ακινήτου της Μονής για να το χρησιμοποιήσει ως δίοδο. Υπογράμμισε ότι η Μονή δεν είχε επαρκή αριθμό μοναχών και ότι δεν μπορούσε να φροντίσει όλα τα ακίνητά της, και ότι ως εκ τούτου δεν μπόρεσε να ασκήσει νωρίτερα την αγωγή της, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είχε παραιτηθεί από τα δικαιώματά της.

22. Τέλος, το Εφετείο παρατήρησε ότι δεν προέκυπτε από τα έγγραφα κυριότητας των προκατόχων του πρώτου προσφεύγοντος που έφεραν αντίστοιχα ημερομηνίες του 1883, 1902 και 1909, και τα οποία επικαλούνταν ο πρώτος

προσφεύγων και τα προσκόμιζε για πρώτη φορά ενώπιον του Εφετείου, ότι οι προκάτοχοί του τελούσαν πράξεις νομής επί του επίδικου ακινήτου (οικοπέδου).

23. Στις 25 Ιανουαρίου 2011, ο πρώτος προσφεύγων άσκησε αναίρεση και συγχρόνως αίτηση αναστολής εκτέλεσης της πρωτόβαθμης απόφασης και της απόφασης του εφετείου στο μέτρο που διέταζαν την απόδοση του οικοπέδου στη Μονή, ζητώντας έτσι να προστατευθεί η νομή του επί του οικοπέδου και να αποφευχθεί η αποβολή του. Προκειμένου να στηρίξει το αίτημά του, κατέθεσε διάφορα έγγραφα που απεδείκνυν, κατ' αυτόν, τον ανεπανόρθωτο χαρακτήρα της ζημίας που θα υφίστατο σε περίπτωση εκτέλεσης των εν λόγω αποφάσεων.

24. Ο Άρειος Πάγος έκανε δεκτή την αίτηση αναστολής.

25. Στην αναίρεσή του, ο πρώτος προσφεύγων επικαλούνταν παραβίαση των διατάξεων της οικείας νομοθεσίας σχετικά με τη χρησικτησία και το άρθρο 281 ΑΚ (κατάχρηση δικαιώματος). Υποστήριζε επίσης ότι η εφετειακή απόφαση περιείχε αντιφατικές αιτιολογίες σχετικά με ένα θέμα που είχε καθοριστική επίδραση στην έκβαση της δίκης (ιδίως τα όρια του επίδικου οικοπέδου) και ότι το Εφετείο είχε ερμηνεύσει εσφαλμένα το τοπογραφικό διάγραμμα που είχε συντάξει εμπειρογνώμων. Όσον αφορά τον αντλούμενο από το άρθρο 281ΑΚ λόγο, ο πρώτος προσφεύγων επικαλέστηκε νομολογία του Αρείου Πάγου και ανέφερε ότι, για μεγάλο χρονικό διάστημα πριν την άσκηση της αγωγής, είχε επιδοθεί σε πράξεις νομής επί του επίδικου οικοπέδου, οι οποίες περιλάμβαναν την προσωπική του εργασία και τις δαπάνες (επενδύσεις, κατασκευές, κλπ.) και ότι η Μονή, η οποία κατά τον ενδιαφερόμενο είχε αντιληφθεί ή θα έπρεπε να είχε αντιληφθεί τις πράξεις αυτές, δεν είχε αντιδράσει και δεν τις αμφισβήτησε, δημιουργώντας έτσι στους τρίτους την πεποίθηση ότι δεν θα ασκούσε ποτέ τα δικαιώματά της. Η στάση αυτή της Μονής είχε αποδυναμώσει το δικαίωμα που θα μπορούσε να επικαλεστεί. Η μακρόχρονη αδράνεια της Μονής έπρεπε να εκτιμηθεί σε συνδυασμό με τις πράξεις νομής του προσφεύγοντος, πράγμα που έδινε στην κατάχρηση δικαιώματος ιδιαίτερη χροιά, καθόσον η τροποποίηση της κατάστασης θα επέφερε διαφορετική και πολλαπλή ζημία, που υπερέβαινε την απλή απώλεια του ακινήτου.

26. Όσον αφορά τον αντλούμενο από την κατάχρηση δικαιώματος λόγο, ο εισηγητής δικαστής στην εισήγησή του ανέφερε τα εξής:

«Η άσκηση της διεκδικητικής αγωγής από την ενάγουσα ιερά Μονή ως προς το επίδικο οικοπέδο δεν υπερβαίνει προδήλως τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη, τα χρηστά ήθη και ο οικονομικός και κοινωνικός σκοπός του δικαιώματος, λαμβανομένου υπόψη ιδίως του σκοπού που έγκειται στην προστασία της ακίνητης ιδιοκτησίας των μονών και η οποία θεσπίστηκε με το άρθρο 21 του Διατάγματος της 22ας Απριλίου/16^{ης} Μαΐου 1926, καθόσον η εν λόγω ιδιοκτησία ανέκαθεν απετέλεσε αντικείμενο καταπατήσεων και απετέλεσε για έναν κακόπιστο κύριο πηγή αδικαιολόγητου πλουτισμού».

27. Με την υπ' αρ. 932/2012 απόφαση του της 31^{ης} Μαΐου 2012, ο Άρειος Πάγος έκανε δεκτή την πρόταση του εισηγητή και επικύρωσε την απόφαση του εφετείου.

28. Πράγματι, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι το Εφετείο είχε ερμηνεύσει και εφαρμόσει ορθά τις διατάξεις του εφαρμοστέου βυζαντινορρωμαϊκού δικαίου το οποίο ίσχυε πριν τον Αστικό Κώδικα. Έκρινε ότι το Εφετείο είχε διαπιστώσει ότι η Μονή είχε αποκτήσει την κυριότητα του επίδικου οικοπέδου το 1824 (από την πραγματική κυρία του, την κ. Ο., σύζυγο Γ.Κ.) και ότι, σε κάθε περίπτωση, είχε επιδοθεί σε πράξεις νομής επ' αυτού κατά τρόπο αδιάλειπτο και με καλή πίστη από το 1882 (έτος απελευθέρωσης της περιοχής της Θεσσαλίας) και για χρονικό διάστημα πάνω από τριάντα έτη, ήτοι έως τις 12 Σεπτεμβρίου 1915, ή και μετά την ημερομηνία αυτή. Ειδικότερα, έκρινε ότι οι μοναχοί έβοσκαν τα πρόβατά τους στο επίδικο οικοπέδο, το εκχέρσωναν, και απέτρεπαν τρίτους από την ιδιοποίησή του. Ανέφερε ότι το εφετείο είχε επίσης διαπιστώσει ότι, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, οι πρόγονοι του πρώτου προσφεύγοντος δεν είχαν επιδοθεί σε καμία πράξη νομής επί του οικοπέδου.

29. Ο Άρειος Πάγος ανέφερε επίσης ότι το εφετείο είχε περιγράψει επαρκώς τα όρια του επίδικου οικοπέδου και ότι η αγωγή της Μονής δεν ήταν αόριστη. Ανέφερε ότι τα όρια της ιδιοκτησίας είχαν μείνει αμετάβλητα και ότι μόνον

πρόσφατα η Μονή είχε εκχωρήσει μια περιοχή γης επιφάνειας 1.599,38 τμ στον δήμο προκειμένου να υπάρχει πρόσβαση στην παραλία.

30. Όσον αφορά την επικαλούμενη παραβίαση του άρθρου 281 ΑΚ, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι το εφετείο είχε αιτιολογήσει επαρκώς την απόφασή του. Τέλος, όσον αφορά τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος ότι το επίδικο ακίνητο δεν αποτελούσε τμήμα ακινήτου ανήκοντος στη Μονή, ο Άρειος Πάγος θεώρησε ότι το εφετείο δεν είχε βασιστεί αποκλειστικά στο τοπογραφικό διάγραμμα, αλλά ότι είχε λάβει υπόψη τις καταθέσεις μαρτύρων που πρότεινε η Μονή.

31. Η απόφαση του Αρείου Πάγου καθαρογράφηκε στις 9 Αυγούστου 2012 και επικυρωμένο αντίγραφό της εκδόθηκε την 1^η Οκτωβρίου 2012.

32. Τον Ιούλιο του 2012, η Μονή κοινοποίησε στον πρώτο προσφεύγοντα την πρωτόβαθμη απόφαση ενόψει της εκτέλεσης.

33. Ο πρώτος προσφεύγων αντιτάχθηκε στην εκτέλεση της απόφασης ενώπιον του Πρωτοδικείου Βόλου. Η δικάσιμος ορίστηκε για το έτος 2014. Κατέθεσε επίσης αίτηση αναστολής εκτέλεσης (συνοδευόμενη με αίτηση για έκδοση προσωρινής διαταγής αναστολής). Η δικάσιμος που ορίστηκε για την 1^η Νοεμβρίου 2012 αναβλήθηκε για τις 10 Ιανουαρίου 2013 και εν συνεχεία για τις 4 Απριλίου 2013. Το πρωτοδικείο απέρριψε το αίτημα για έκδοση προσωρινής διαταγής αναστολής.

34. Η αποβολή των προσφευγόντων από το επίδικο οικόπεδο έλαβε χώρα τον Οκτώβριο του 2013 παρουσία ειδικής μονάδας της αστυνομίας η οποία μετέβη στο νησί της Σκοπέλου με αποστολή να συνοδεύσει τους μοναχούς και να εμποδίσει την πρόσβαση στο Γλυστέρι.

II. ΤΟ ΟΙΚΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

35. Το άρθρο 21 του Διατάγματος της 22ας Απριλίου/16 Μαΐου 1926 περί διοικητικής αποβολής από των κτημάτων της Αεροπορικής Αμύνης και απαγόρευσης λήψης προσωρινών μέτρων κατά του δημοσίου και της Αεροπορικής Αμύνης ορίζει ότι:

« Τα επί των ακινήτων κτημάτων δικαιώματα του Δημοσίου, της Αεροπορικής Αμύνης και των Ιερών Μονών, εις ουδεμίαν υπόκεινται εις το μέλλον παραγραφή, η δε αρξαμένη παραγραφή ουδεμίαν νόμιμον συνέπειαν κέκτηται, αν μέχρι της δημοσιεύσεως του παρόντος δεν συνεπληρώθη η τριακονταετής παραγραφή κατά τους ισχύοντες νόμους ...".

36. Στο ελληνικό δίκαιο η χρησικτησία αποτελεί τρόπο κτήσης της κυριότητας μεγάλου μέρους των ακινήτων της Εκκλησίας και των μοναστηρίων. Τα μοναστήρια έχουν αποκτήσει τα ακίνητα αυτά (ειδικότερα ακίνητα αγροτικής ή δασικής φύσεως) κατά τη διάρκεια πολλών αιώνων πριν τη σύσταση του Νέου Ελληνικού Κράτους. Μοναστήρια που ιδρύθηκαν κατά τη βυζαντινή περίοδο απέκτησαν τα ακίνητα αυτά είτε με νομή είτε με αυτοκρατορικές ή ιδιωτικές δωρεές. Καθώς με το πέρασμα των αιώνων οι τίτλοι κυριότητας των μοναστηρίων αυτών καταστράφηκαν, απωλέσθηκαν ή εκλάπησαν, η χρησικτησία αντικατέστησε τους τίτλους κυριότητας οι οποίοι δεν διατηρούνταν πλέον. Η νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων δεχόταν παγίως ότι μέχρι την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα (ήτοι έως την 23η Φεβρουαρίου 1946), τα ακίνητα των μοναστηρίων και της Εκκλησίας δεν ήταν δυνατόν να αποκτηθούν από τρίτους με χρησικτησία.

37. Με το άρθρο 21 του προαναφερθέντος διατάγματος, ο νομοθέτης επέκτεινε στα ακίνητα των μοναστηρίων την προστασία που παρείχε στα ακίνητα του Δημοσίου, προκειμένου να τα προστατέψει από αυτούς που θα προσπαθούσαν να τα ιδιοποιηθούν επικαλούμενοι χρησικτησία.

38. Εφαρμόζοντας το άρθρο αυτό, σε συνδυασμό με ορισμένες διατάξεις του βυζαντινορρωμαϊκού δικαίου, η πάγια νομολογία κάνει δεκτό ότι τρίτος μπορεί να επικαλεστεί δικαίωμα κυριότητας επί ακινήτων μοναστηρίων μόνον εάν αποδείξει ότι έχει επιδοθεί σε πράξεις νομής επί των εν λόγω ακινήτων αρχικά για περίοδο σαράντα ετών, εν συνεχεία 30ετών (Νόμος ΓΧΞ/1910) έως την 12η Σεπτεμβρίου 1915. Από την 16η Μαΐου 1926 οι Μονές θεωρούνται ότι ασκούν αδιάλειπτη νομή επί των ακινήτων τους (πλασματική νομή), ανεξαρτήτως της καταστάσεως και έστω και αν η νομή αυτή ασκούνταν στην πραγματικότητα από τρίτο.

39. Το άρθρο 4 του Νόμου 1539/1938 περί προστασίας των δημοσίων κτημάτων ορίζει ότι:

«Τα επί των ακινήτων κτημάτων δικαιώματα του Δημοσίου εις ουδεμία υπόκεινται παραγραφήν».

40. Το άρθρο 105 του Συντάγματος ορίζει ότι:

«1. Η χερσόνησος του Άθω, από τη Μεγάλη Βίγλα και πέρα, η οποία αποτελεί την περιοχή του Αγίου Όρους, είναι, σύμφωνα με το αρχαίο προνομιακό καθεστώς του, αυτοδιοίκητο τμήμα του Ελληνικού Κράτους, του οποίου η κυριαρχία πάνω σ' αυτό παραμένει άθικτη. Από πνευματική άποψη το Άγιο Όρος διατελεί υπό την άμεση δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Όλοι όσοι μονάζουν σ' αυτό αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια μόλις προσληφθούν ως δόκιμοι ή μοναχοί, χωρίς άλλη διατύπωση.

2. Το Άγιο Όρος διοικείται, σύμφωνα με το καθεστώς του, από τις είκοσι Ιερές Μονές του, μεταξύ των οποίων είναι κατανεμημένη ολόκληρη η χερσόνησος του Άθω, το έδαφος της οποίας είναι αναπαλλοτρίωτο.

(...)

3. Ο λεπτομερής καθορισμός των αγιορείτικων καθεστώτων και του τρόπου της λειτουργίας τους γίνεται από τον Καταστατικό Χάρτη του Αγίου Όρους, τον οποίο, με σύμπραξη του αντιπροσώπου του Κράτους, συντάσσουν και ψηφίζουν οι είκοσι Ιερές Μονές και τον επικυρώνουν το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η Βουλή των Ελλήνων».

41. Τα οικεία άρθρα του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους ορίζουν ότι:

Άρθρο 1

«Τὸ ἀγιώνυμον Ὅρος τοῦ Ἄθω συνίσταται ἐξ εἰκοσιν (...) Μονῶν (...) κατὰ τὴν ἀκόλουθον ἱεραρχικὴν τάξιν: 1) Ἡ ἱερὰ μονὴ Μεγίστης Λαύρας, (...)».

Άρθρο 181

«Πᾶσα ἡ ἀκίνητος περιουσία τῶν ἱερῶν Μονῶν εἶναι ἀπολύτως ἀναπαλλατρίωτος ὡς πρᾶγμα θείῳ δικαίῳ».

42. Η Μεγίστη Λαύρα καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην ιεραρχική κατάταξη των μονών του Αγίου Όρους. Η Μονή αυτή που συστήθηκε το 963 μ.χ. με την βοήθεια του βυζαντινού αυτοκράτορα Νικηφόρου Φωκά, χρησίμευσε ως βάση για την μεταγενέστερη θέσπιση του μοναχισμού του Αγίου Όρους. Είναι κυρίαρχη και αυτοδιοικούμενη Μονή. Αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου που επιδιώκει σκοπούς δημοσίου συμφέροντος στην υπηρεσία της

Εκκλησίας και της μοναστικής ζωής αλλά και σκοπούς φιλανθρωπικούς και δημόσιας ωφελείας (Γνωμοδότηση αρ. 757/1974 του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους §3).

43. Τα οικεία άρθρα του Αστικού Κώδικα έχουν ως εξής:

Άρθρο 281 (Κατάχρηση δικαιώματος)

«Η άσκηση του δικαιώματος απαγορεύεται αν υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος».

Άρθρο 974 (έννοια νομής και κατοχής)

«Όποιος απέκτησε τη φυσική εξουσία πάνω στο πράγμα (κατοχή) είναι νομέας του, αν ασκεί την εξουσία αυτή με διάνοια κυρίου».

Άρθρο 983

«Η νομή μεταβιβάζεται στους κληρονόμους του νομέα».

Άρθρο 985

«Ο νομέας έχει δικαίωμα να αποκρούσει με τη βία κάθε διατάραξη ή απειλούμενη αποβολή από τη νομή»

(...)

Ο νομέας ακινήτου από τον οποίο αφαιρέθηκε αυτό παράνομα έχει δικαίωμα να το ξαναπάρει με τη βία αμέσως μετά την αποβολή».

Άρθρο 1033 (Κτήση ακινήτου με σύμβαση)

«Για τη μεταβίβαση της κυριότητας ακινήτου απαιτείται συμφωνία μεταξύ του κυρίου και εκείνου που την αποκτά, ότι μετατίθεται σ' αυτόν η κυριότητα για κάποια νόμιμη αιτία. Η συμφωνία γίνεται με συμβολαιογραφικό έγγραφο και υποβάλλεται σε μεταγραφή».

Άρθρο 1045 (έκτακτη χρησικτησία)

«Εκείνος που έχει στη νομή του για μια εικοσαετία πράγμα κινητό ή ακίνητο, γίνεται κύριος (έκτακτη χρησικτησία)».

44. Το άρθρο 80 (απλή πρόσθετη παρέμβαση) του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ορίζει ότι:

№ Φ 092.22/4864

«Αν σε δίκη που εκκρεμεί μεταξύ άλλων, τρίτος έχει έννομο συμφέρον να νικήσει κάποιος διάδικος, έχει δικαίωμα έως την έκδοση αμετάκλητης απόφασης, να ασκήσει Πρόσθετη παρέμβαση για να υποστηρίξει το διάδικο αυτόν».

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

Ι. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΡΟΣΘΕΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 14 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

45. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται επειδή τα μοναστήρια, μεταξύ των οποίων η Μεγίστη Λάουρα ως κύριοι ιδιωτικών ακινήτων, εξομοιώνονται με το Δημόσιο γεγονός που, κατ' αυτούς, έχει ως συνέπεια την αδυναμία για τους ιδιώτες να τύχουν της χρησικτησίας ως προς τα αγαθά αυτά και για μια τάση των ελληνικών δικαστηρίων να απορρίπτουν κάθε ισχυρισμό περί παραβίασης δικαιώματος εκ μέρους των μοναστηρίων. Παραπονούνται επίσης για δικονομικά εμπόδια, τα οποία κατ' αυτούς είναι ανυπέρβλητα, και τα οποία επιβάλλονται από τα δικαστήρια και που τους εμποδίζουν να αποδείξουν ότι είχαν αποκτήσει με χρησικτησία το επίδικο ακίνητο. Τέλος καταγγέλλουν το χωρίς χρονικό περιορισμό απαράγραπτο των αξιώσεων των ιερών μονών επί των ακινήτων. Επικαλούνται παραβίαση του άρθρου 1 του πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της Σύμβασης. Οι διατάξεις αυτές έχουν ως εξής:

Άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου

Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού εμμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου, όρους.

Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουσι το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύ νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίον προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων.

Άρθρο 14

Η χρήσις των αναγνωριζομένων εν τη παρούση Συμβάσει δικαιωμάτων (...) δέον να εξασφαλισθή ασχέτως διακρίσεως φύλου, φυλής, χρώματος, γλώσσης, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προελεύσεως,

συμμετοχής εις εθνικήν μειονότητα, περιουσίας, γεννήσεως ή άλλης καταστάσεως.

A. Επί του παραδεκτού

1. Ως προς την ιδιότητα του θύματος

46. Κατά πρώτον, η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να κηρύξει την προσφυγή απαράδεκτη ως προς τους δεύτερη, τρίτη, τέταρτο και πέμπτο προσφεύγοντες λόγω μη συνδρομής στο πρόσωπό τους της ιδιότητας του θύματος: κατά την Κυβέρνηση, οι εν λόγω προσφεύγοντες δεν συμμετείχαν στην ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων διαδικασία και δεν επικαλούνται και δεν αποδεικνύουν την ύπαρξη δικαιώματος κυριότητας επί του επίδικου ακινήτου. Ειδικότερα, όσον αφορά τη δεύτερη προσφεύγουσα, η Κυβέρνηση θεωρεί ότι η αναγκαστική εκτέλεση των εθνικών αποφάσεων κατά του συζύγου της δεν σημαίνει ότι και η ίδια θίγεται ως προς τα περιουσιακής φύσεως δικαιώματά της. Προσθέτει ότι ακόμη και αν υποτεθεί ότι η απόκτηση και η χρήση της άδειας του εστιατορίου της μπορεί να θεωρηθούν ως «περιουσία» -πράγμα που η Κυβέρνηση αμφισβητεί- δεν αποδεικνύεται ότι η Μονή αρνήθηκε να συναινέσει στη συνέχιση της εκμετάλλευσης του εστιατορίου από την προσφεύγουσα.

47. Οι τρίτη, τέταρτος και πέμπτος προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι είναι και αυτοί θύματα της στέρησης της κυριότητας του οικοπέδου του πρώτου προσφεύγοντος. Για να αποδείξουν την αδυναμία στην οποία βρέθηκαν ως προς το να ενεργήσουν νομικά, παραπέμπουν στους ισχυρισμούς τους σχετικά με την ένσταση της Κυβέρνησης περί μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων.

48. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, για να μπορεί να ασκήσει προσφυγή δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης ένα φυσικό πρόσωπο, μια Μη Κυβερνητική Οργάνωση ή ομάδα ιδιωτών πρέπει να είναι σε θέση να υποστηρίξει ότι υπήρξε θύμα παραβίασης δικαιωμάτων αναγνωρισμένων από τη Σύμβαση. Ένα άτομο, για να μπορεί να υποστηρίξει ότι είναι θύμα μιας τέτοια παραβίασης πρέπει, κατ' αρχήν, να έχει υποστεί άμεσα τις συνέπειες του επίδικου μέτρου (Tănase c. Moldova [GC], αρ.7/08, § 104, CEDH 2010, και Aksu c. Turquie [GC], αρ.

4149/04 και 41029/04, § 50, CEDH 2012). Η ύπαρξη θύματος που έχει θιγεί προσωπικά από την επικαλούμενη παραβίαση δικαιώματος προστατευόμενου από τη Σύμβαση είναι προϋπόθεση, έστω και αν το κριτήριο αυτό δεν πρέπει να εφαρμόζεται κατά τρόπο άκαμπτο και αυστηρό (Bitenc κατά Σλοβενίας (déc.), αρ. 32963/02, 18 Μαρτίου 2008). Το Δικαστήριο ερμηνεύει την έννοια του θύματος κατά τρόπο αυτόνομο, ανεξαρτήτως των εθνικών εννοιών όπως το έννομο συμφέρον ή η νομιμοποίηση (προαναφερθείσα *Aksu*, §52).

49. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η διαδικασία που αφορούσε την διεκδίκηση της κυριότητας του επίδικου ακινήτου ασκήθηκε από τη Μονή κατά του πρώτου προσφεύγοντος, ο οποίος επικαλούνταν το δικαίωμα κυριότητάς του επί του οικοπέδου, και ότι έληξε με την απόφαση του Αρείου Πάγου που δικαίωσε τη Μονή κατά τρόπο οριστικό και με την επιβολή της αποβολής των προσφευγόντων. Ωστόσο, η κατάσταση αυτή επηρέασε όχι μόνον τον πρώτο προσφεύγοντα αλλά και τα μέλη της οικογενείας του των οποίων οι εμπορικές δραστηριότητες συνδεόντουσαν με την κυριότητα του οικοπέδου. Η άδεια λειτουργίας της ταβέρνας είχε μεταβιβαστεί το 2002 (μετά τη συνταξιοδότηση του πρώτου προσφεύγοντος) στη δεύτερη προσφεύγουσα, η οποία την εκμεταλλευόταν μαζί με τους τέταρτο και πέμπτο προσφεύγοντες. Η δεύτερη και τρίτη προσφεύγουσες είχαν επίσης δύο βάρκες οι οποίες χρησιμοποιούνταν για τη μεταφορά τουριστών από την πόλη της Σκοπέλου στην παραλία και στην ταβέρνα. Ένα σύστημα αφαλάτωσης του νερού λειτουργούσε στο επίδικο οικόπεδο και επέτρεπε, μεταξύ άλλων το πότισμα 350 λιόδεντρων από τα οποία η δεύτερη προσφεύγουσα έβγαζε λάδι που κάλυπτε τις ανάγκες τους εστιατορίου της (βλ. ανωτέρω παράγραφο 8). Ωστόσο, η εμπορική αυτή δραστηριότητα εξετάστηκε από τα εθνικά δικαστήρια στο πλαίσιο του λόγου του πρώτου προσφεύγοντος που αφορούσε την κατάχρηση δικαιώματος εκ μέρους της Μονής: το πρωτοδικείο έκρινε ότι τα έξοδα που συνεπάγεται η εμπορική εκμετάλλευση του οικοπέδου συμψηφίζόντουσαν από τα κέρδη της επιχείρησης (βλ. ανωτέρω παράγραφο 17).

50. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω καθώς και δεδομένης της ανάγκης μιας ελαστικής εφαρμογής των κριτηρίων που καθορίζουν την ιδιότητα του θύματος, το Δικαστήριο δέχεται ότι η σύζυγος και τα τέκνα του πρώτου προσφεύγοντος, καίτοι δεν εμπλέκονταν άμεσα στην ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων διαδικασία μπορούν, δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης, να θεωρηθούν ως θύματα των πραγματικών περιστατικών που καταγγέλλουν. Ως εκ τούτου, απορρίπτει την προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνηση όσον αφορά την ιδιότητα του θύματος των εν λόγω προσφευγόντων.

2. *Ως προς την εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων*

51. Κατά δεύτερον η Κυβέρνηση προβάλλει την ένσταση της μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων.

52. Όσον αφορά τον πρώτο προσφεύγοντα, αναφέρει ότι σε κανένα στάδιο της διαδικασίας δεν αναφέρθηκε, έστω και κατ'ουσίαν, στο κατοχυρωμένο από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση δικαίωμα. Ειδικότερα, ο ενδιαφερόμενος δεν επικαλέστηκε ότι η απαγόρευση απόκτησης με χρησικτησία ακινήτων του Δημοσίου και των μονών καθώς και το απαράγραπτο των δικαιωμάτων κυριότητας του Δημοσίου και των μονών επί των ακινήτων τους ήταν αντίθετα στην προαναφερθείσα διάταξη. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι ο απλός ισχυρισμός του πρώτου προσφεύγοντος ενώπιον των δικαστηρίων ότι είχε γίνει κύριος του επίδικου οικοπέδου με χρησικτησία δεν αρκούσε για τον σκοπό της εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων.

53. Όσον αφορά τη σύζυγο και τα τέκνα του πρώτου προσφεύγοντος, η Κυβέρνηση αναφέρει ότι σε καμία στιγμή κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένης της ενώπιον του Αρείου Πάγου διαδικασίας, οι εν λόγω προσφεύγοντες δεν έκαναν χρήση του δικαιώματος παρέμβασης στη διαδικασία (πρόσθετη παρέμβαση-άρθρο 80 ΚΠολΔικ) υπέρ του πρώτου προσφεύγοντος ούτε επικαλέστηκαν έννομο συμφέρον στην ακύρωση της πρωτόδικης απόφασης. Κατά την Κυβέρνηση, οι εν λόγω τέσσερις προσφεύγοντες δεν προέβησαν σε καμία άλλη δικαστική ή εξώδικη ενέργεια για να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους.

54. Ο πρώτος προσφεύγων υποστηρίζει ότι όχι μόνον εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα ως προς τον ίδιο αλλά ότι επέστησε την προσοχή του Αρείου Πάγου στις δυσμενείς συνέπειες της αλλοτρίωσης της κυριότητάς του για την οικογένειά του.

55. Οι δεύτερη, τρίτη, τέταρτος και πέμπτος προσφεύγοντες αναφέρουν ότι δεν μπορούσαν να ασκήσουν ανακοπή κατά της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης της απόφασης του πρωτοδικείου η οποία διέτασσε την αποβολή τους από την επίδικη ιδιοκτησία, λόγω του ότι δεν είχαν δικαίωμα κυριότητας επί του επίδικου ακινήτου, αλλά μόνον ενοχική αξίωση έναντι του πρώτου προσφεύγοντος. Όσον αφορά τη διαδικασία της πρόσθετης παρέμβασης, αναφέρουν ότι δεν τους έδινε τη δυνατότητα να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους και να επικαλεστούν τη ζημία τους, τα οποία είναι κατ' αυτούς διακριτά από αυτά του πρώτου προσφεύγοντος. Υποστηρίζουν ότι η Κυβέρνηση δεν προσκομίζει κανένα προηγούμενο νομολογίας που να αποδεικνύει ότι η παρέμβαση τρίτων, που έχουν συμφέροντα διαφορετικά από αυτά του προσώπου που διεκδικεί την κυριότητα ακινήτου, σε διαδικασία αμφισβήτησης της κυριότητας θα μπορούσε να ασκήσει επίδραση στην έκβαση της διαδικασίας ως προς τα εν λόγω δικαιώματα. Τέλος, θεωρούν ότι μια αγωγή αποζημίωσης βάσει του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα δεν θα ευδοκιμούσε καθόσον, κατά την άποψή τους, προϋποθέτει παράνομη πράξη του Κράτους.

56. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με το άρθρο 35 §1 της Σύμβασης, δεν μπορεί να εξετάσει ένα ζήτημα παρά μόνον εφόσον έχουν εξαντληθεί όλα τα εθνικά ένδικα μέσα. Σκοπός της διάταξης αυτής είναι να δοθεί στα συμβαλλόμενα κράτη η δυνατότητα προλήψεως ή αποκατάστασης των επικαλούμενων παραβιάσεων πριν οι ισχυρισμοί περί παραβίασης υποβληθούν στο Δικαστήριο. Έτσι, η αιτίαση για την οποία προσφεύγει κάποιος στο Δικαστήριο πρέπει να έχει προηγουμένως προβληθεί, τουλάχιστον κατ' ουσίαν, υπό τους τύπους και την προθεσμία που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, ενώπιον των αρμοδίων εθνικών δικαστηρίων. Εντούτοις, σύμφωνα με τον κανόνα της εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, ο προσφεύγων πρέπει να έχει κάνει

χρήση των μέσων που είναι κανονικά διαθέσιμα και επαρκή στην εθνική έννομη τάξη έτσι ώστε να του επιτρέπουν να πετύχει την αποκατάσταση των παραβιάσεων που υποστηρίζει ότι έχει υποστεί. Τα μέσα αυτά πρέπει να υπάρχουν σε επαρκή βαθμό βεβαιότητας, τόσο στην πράξη όσο και στη θεωρία, άλλως στερούνται της επιθυμητής αποτελεσματικότητας και προσβασιμότητας. Δεν απαιτείται η χρήση μέσων που δεν είναι κατάλληλα ή αποτελεσματικά (*Micallef κατά Μάλτας*, [GC], αρ. 17056/06, §55, CEDH 2009).

57. Όσον αφορά τον πρώτο προσφεύγοντα, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η επίδικη διαδικασία αφορούσε τη διεκδίκηση εκ μέρους της Μονής της κυριότητας του ακινήτου του πρώτου προσφεύγοντος. Είναι αλήθεια ότι το κύριο διακύβευμα της ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων διαδικασίας ήταν το εάν το επίδικο ακίνητο για το οποίο ο πρώτος προσφεύγων ισχυριζόταν ότι το νεμόταν με βάση τίτλους κυριότητας και ακόμη και λόγω χρησικτησίας έπρεπε μεταβιβαστεί ή όχι στην ασκήσασα τη διεκδικητική αγωγή Μονή. Εντούτοις, η διαφορά αφορούσε επίσης τη νομή του οικοπέδου μέσω της αιτίας της αντλούμενης από την κατάχρηση δικαιώματος στην οποία υπέπεσε η Μονή. Πράγματι, τόσο ενώπιον του πρωτοδικείου και του εφετείου όσο και στην αναίρεσή του, ο πρώτος προσφεύγων προέβαλε διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων ιδίως η κατάχρηση δικαιώματος την οποία διέπραξε η Μονή ασκώντας την αγωγή της: συναφώς, επικαλούμενος τη νομολογία του Αρείου Πάγου υπογράμμισε ότι, κατά τη διάρκεια μεγάλου χρονικού διαστήματος προ της ασκήσεως της αγωγής, είχε ασκήσει επί του επίδικου ακινήτου πράξεις νομής, που περιελάμβαναν την προσωπική εργασία και έξοδα (επενδύσεις, κατασκευές, κλπ.) και ότι η Μονή, η οποία, κατά τον προσφεύγοντα, είχε αντιληφθεί ή όφειλε να έχει αντιληφθεί τις εν λόγω πράξεις, δεν είχε αντιδράσει και δεν τις είχε αμφισβητήσει, και έτσι είχε δημιουργήσει στους τρίτους την πεποίθηση ότι δεν θα ασκούσε ποτέ τα δικαιώματά της. Η στάση αυτή της Μονής είχε εξασθενήσει το δικαίωμα που θα μπορούσε να επικαλεστεί. Η μακρόχρονη αδράνεια της Μονής έπρεπε να συνεκτιμηθεί με τις πράξεις νομής του προσφεύγοντος, γεγονός που προσέδιδε στην κατάχρηση δικαιώματος ιδιαίτερως έντονη φύση, καθόσον η μεταβολή της κατάστασης θα επέφερε στον προσφεύγοντα διαφορετική και πολλαπλή ζημία,

μεγαλύτερη από την απλή απώλεια του ακινήτου. Ωστόσο, εάν ο Άρειος Πάγος είχε κάνει δεκτό τον ισχυρισμό περί κατάχρησης δικαιώματος, ο προσφεύγων, έστω και αν δεν είχε αναγνωριστεί ως κύριος, δεν θα είχε αποβληθεί από το οικοπέδο και θα είχε διατηρηθεί εκεί ως νομέας.

58. Χωρίς να στηρίζεται με ρητούς όρους στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση, ο πρώτος προσφεύγων επικαλέστηκε την προσβολή του δικαιώματος κυριότητας και νομής του κατά την έννοια του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου. Κάνοντας αυτό, προέβαλε, προφανώς, επιχειρήματα τα οποία κατέληγαν σε μια καταγγελία, κατ' ουσίαν, όλων των κρίσιμων πτυχών του δικαιώματος που κατοχυρώνεται από το εν λόγω άρθρο. Έτσι έδωσε στον Άρειο Πάγο την δυνατότητα να αποφύγει ή να αποκαταστήσει τις επικαλούμενες παραβιάσεις, σύμφωνα με τον σκοπό του άρθρου 35 της Σύμβασης. Επομένως, η ένσταση περί μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων της Κυβέρνησης πρέπει να απορριφθεί.

59. Όσον αφορά τους δεύτερη, τρίτη, τέταρτο και πέμπτο προσφεύγοντες, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, ήταν θεμιτό να ζητήσουν από τα εθνικά δικαστήρια, με βάση το άρθρο 80 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, να τους επιτραπεί να παρέμβουν στη διαδικασία σε οποιοδήποτε στάδιο αυτής. Αναμφισβήτητα, τα εθνικά δικαστήρια κλήθηκαν να αποφανθούν για το ποιος από τους δύο διαδίκους, ο πρώτος προσφεύγων ή η Μονή, που επικαλούνταν καθένας τους δικαιώματα κυριότητας επί του επίδικου ακινήτου, ήταν ο πραγματικός κύριος αυτού. Εντούτοις, κατά το Δικαστήριο, οι λοιποί προσφεύγοντες, καίτοι δεν μπορούσαν να επικαλεστούν δικαιώματα κυριότητας επί του επίδικου οικοπέδου, εκμεταλλευόντουσαν το εστιατόριο που βρίσκεται επί του οικοπέδου και τις βάρκες μεταφοράς τουριστών. Η παρέμβασή τους δυνάμει του άρθρου 80 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας θα είχε καταστήσει δυνατό στους δεύτερη, τρίτη, τέταρτο και πέμπτο προσφεύγοντες να στηρίξουν τις αξιώσεις του πρώτου προσφεύγοντος και επομένως να ασκήσουν επίδραση στην έκβαση της διαφοράς που ήταν καθοριστική γι αυτούς. Συγχρόνως, μια τέτοια παρέμβαση θα είχε δώσει στα εθνικά δικαστήρια τη δυνατότητα να λάβουν

υπόψη το διακύβευμα της διαφοράς στο σύνολό του και συνακόλουθα να αποφασίσουν. Εξάλλου, η εν λόγω παρέμβαση θα είχε κάνει τους προσφεύγοντες να αποδείξουν το έννομο συμφέρον τους και τα αρμόδια δικαστήρια να αποφανθούν σχετικά. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι οι εν λόγω τέσσερις προσφεύγοντες παρέβησαν την υποχρέωσή τους για εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο κάνει δεκτή την ένσταση της Κυβέρνησης όσον αφορά τους δεύτερη, τρίτη, τέταρτο και πέμπτο προσφεύγοντες.

3. Συμπέρασμα

60. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια του άρθρου 35 §3(α) της Σύμβασης, ότι δεν αντίκειται σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου και την κηρύσσει παραδεκτή ως προς τον πρώτο προσφεύγοντα.

B. Επί της ουσίας

61. Το Δικαστήριο θα εξετάσει πρώτα την ύπαρξη και την αιτιολόγηση της παρέμβασης υπό το πρίσμα του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου εξεταζόμενου χωριστά.

1. Ως προς την ύπαρξη «περιουσίας» και ως προς τον κανόνα του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου που εφαρμόζεται στην υπό κρίση υπόθεση

62. Ο πρώτος προσφεύγων υποστηρίζει ότι νεμόταν το επίδικο οικόπεδο δυνάμει μιας σειράς πράξεων εκ των οποίων η παλαιότερη ήταν του 1883. Αναφέρει ότι απέκτησε το οικόπεδο με δωρεά εν ζωή από τον πατέρα του Ε.Κ., ότι ο Ε.Κ. κύριος του ακινήτου από τη δεκαετία του 1930, το είχε αποκτήσει με διαθήκη, που δημοσιεύθηκε με δικαστική απόφαση, από τον δικό του πατέρα που το είχε αγοράσει με τη σειρά του το 1916 με σύμβαση συνταχθείσα ενώπιον Συμβολαιογράφου από άλλο μέλος της οικογένειας, τον Ν.Κ. Ο τελευταίος το αγόρασε το 1909 από τον Γ.Π. , που το είχε αγοράσει το 1902 από τον Μ.Π. που με τη σειρά του το είχε αγοράσει το 1883 από τον Μ.Μ. Η σύμβαση του 1883

ανέφερε ότι η κυριότητα του οικοπέδου είχε περιέλθει στον Μ.Μ. ως προίκα της συζύγου του.

63. Ο πρώτος προσφεύγων αναφέρει ότι, ενώ, κατά την Κυβέρνηση, δεν είχε κανένα δικαίωμα κυριότητας επί του επίδικου ακινήτου, το Κράτος του ζήτησε φόρο ακίνητης περιουσίας ύψους 1.696 ευρώ, όχι μόνον μετά την έκδοση της απόφασης του Αρείου Πάγου αλλά ακόμη και μετά την αποβολή του από το οικόπεδο, η οποία έλαβε χώρα ενώπιον της ειδικής μονάδας της αστυνομίας η οποία μετέβη στο νησί ειδικά για τον σκοπό αυτό, και ενώ επρόκειτο για μια απλή διαφορά μεταξύ ιδιωτών (βλ. ανωτέρω παράγραφο 34).

64. Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι η υπ' αρ. 932/2012 απόφαση του Αρείου Πάγου αναγνώρισε το δικαίωμα κυριότητας της Μονής επί του επίδικου ακινήτου και ότι, κατά συνέπεια, ο πρώτος προσφεύγων δεν διαθέτει «περιουσία» υπό την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Υποστηρίζει ότι σκοπός του προσφεύγοντος είναι να προβεί το Δικαστήριο σε μια ερμηνεία του εθνικού δικαίου και σε μια νέα εξέταση των αποδείξεων που προσκομίστηκαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι εν τούτοις τα εθνικά δικαστήρια έχουν αιτιολογήσει επαρκώς τις αποφάσεις τους οι οποίες συμπεράναν ότι οι προκάτοχοι του προσφεύγοντος δεν νέμονταν το επίδικο οικόπεδο για αδιάλειπτη περίοδο τριάντα ετών πριν το 1915 και ότι ο προσφεύγων δεν μπορούσε ως εκ τούτου σε καμία περίπτωση να αναγνωριστεί ως κύριος, ούτε με βάση τις διατάξεις τις σχετικές με την χρησικτησία που εφαρμόζονται για τις μονές ούτε με βάση τις γενικότερες διατάξεις του άρθρου 1045 του Αστικού Κώδικα.

65. Η Κυβέρνηση διακρίνει την παρούσα υπόθεση από την υπόθεση *Ζαφρανάς κατά Ελλάδας* (αρ. 4056/08, της 4^{ης} Οκτωβρίου 2011), στην οποία, κατά την Κυβέρνηση, οι προσφεύγοντες επεδίωκαν να αναγνωριστούν ως δικαιούχοι αποζημίωσης απαλλοτρίωσης βασιζόμενοι σε νόμιμους τίτλους κυριότητας, που είχαν συνταχθεί ενώπιον Συμβολαιογράφου και είχαν μεταγραφεί στο Υποθηκοφυλακείο. Αντίθετα, κατά την άποψη της Κυβέρνησης, στην παρούσα υπόθεση, ο πρώτος προσφεύγων βασίζεται μόνον σε πράξεις

κληρονομίας ενός ακινήτου για το οποίο το πρωτοδικείο έκρινε ότι δεν συνέπιπτε με το επίδικο ακίνητο. Επιπροσθέτως, πάντα κατά την άποψη της Κυβέρνησης, ουδέποτε αποδείχθηκε ότι τα άλλα έγγραφα που προσκόμισε ο προσφεύγων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων αφορούσαν το επίδικο ακίνητο.

66. Η Κυβέρνηση αναφέρει επίσης ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, η απαγόρευση κτήσης ακινήτου Μονής με χρησικτησία μετά το 1915 δεν συνιστά «στέρηση της ιδιοκτησίας» υπό την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Κατά την Κυβέρνηση, η εν λόγω απαγόρευση, που προβλέπεται από το νόμο, σημαίνει ότι είναι αδύνατον για τρίτο να αποκτήσει τέτοια ιδιοκτησία με κατάργηση των δικαιωμάτων κυριότητας των αγίων μονών επί των ακινήτων τους.

67. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η έννοια της «περιουσίας» που αναφέρεται στο πρώτο μέρος του άρθρου πρώτου του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου έχει αυτόνομο περιεχόμενο που δεν περιορίζεται στην κυριότητα ενσώματων αγαθών και η οποία είναι ανεξάρτητη από τον τυπικό χαρακτηρισμό του εθνικού δικαίου : ορισμένα άλλα δικαιώματα και συμφέροντα που συνιστούν ενεργητικό μπορούν επίσης να θεωρηθούν ως «περιουσιακά δικαιώματα» και επομένως «περιουσία» για τους σκοπούς της εν λόγω διάταξης. Σε κάθε υπόθεση, πρέπει να εξεταστεί εάν οι περιστάσεις, εξεταζόμενες στο σύνολό τους, κατέστησαν τον προσφεύγοντα κύριο ενός ουσιαστικού συμφέροντος το οποίο προστατεύεται από το άρθρο πρώτο του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας*, [GC], n° 31107/96, § 54, CEDH 1999-II, *Öneryildiz κατά Τουρκίας* [GC], αρ. 48939/99, § 124, CEDH 2004, και *Brosset-Triboulet κατά Γαλλίας* [GC] αρ. 34078/02, § 65, CEDH 2010).

68. Γενικά, το απαράγραπτο και αναπαλλοτρίωτο των ακινήτων του δημόσιου τομέα δεν εμπόδισαν το Δικαστήριο να συμπεράνει την ύπαρξη «περιουσίας» υπό την έννοια της εν λόγω διάταξης (*Öneryildiz*, προαναφερθείσα, *N.A. και λοιποί κατά Τουρκίας*, αρ.° 37451/97, CEDH-2005-X, *Tuncay κατά Τουρκίας*, αρ. 1250/02, 12 Δεκεμβρίου 2006, *Köktepe κατά Τουρκίας*, αρ.° 35785/03, 2 Ιουλίου 2008, *Turgut και λοιποί κατά Τουρκίας*, αρ. 1411/03, 8 Ιουλίου 2008, και

Şatir κατά Τουρκίας, αρ.^ο 36129/92, 10 Μαρτίου 2009). Εντούτοις, στις υποθέσεις αυτές, πλην της πρώτης, οι τίτλοι κυριότητας των ενδιαφερομένων δεν επιδέχονταν αμφισβήτηση ως προς το εθνικό δίκαιο, και οι τελευταίοι θεμιτά θεωρούσαν ότι τελούσαν σε «ασφάλεια δικαίου» ως προς την εγκυρότητά τους, πριν την ακύρωσή τους υπέρ της Εφορίας (*Turgut και λοιποί*, προαναφερθείσα, §89).

69. Το ότι οι εθνικοί νόμοι ενός κράτους δεν αναγνωρίζουν ένα ιδιωτικό συμφέρον ως «δικαίωμα», και μάλιστα ως «δικαίωμα κυριότητας» δεν αντίκειται στο ότι το εν λόγω συμφέρον μπορεί εν τούτοις, υπό ορισμένες περιστάσεις, να θεωρηθεί ως «περιουσία» υπό την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Για παράδειγμα, ο χρόνος που διέρρευσε μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη γέννηση περιουσιακού δικαιώματος των προσφευγόντων να απολαύουν την κατοικία τους, το οποίο έχει αρκούντως αναγνωριστεί και είναι αρκούντως σημαντικό έτσι ώστε να αποτελέσει «περιουσία» κατά την έννοια του κανόνα που διατυπώνεται στην πρώτη περίοδο του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου (προαναφερθείσα, *Brosset-Triboulet*, §71).

70. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο επισημαίνει εξ αρχής ότι καίτοι η επίδικη διαδικασία είχε ως αντικείμενο την αναγνώριση δικαιώματος κυριότητας επί του επίδικου ακινήτου, εντούτοις το ότι ο πρώτος προσφεύγων και οι προκάτοχοί του άσκησαν πραγματική και αδιάλειπτη νομή επί του ακινήτου για πάνω από έναν αιώνα δεν αμφισβητήθηκε. Ωστόσο, η νομή είναι μια έννοια που αναγνωρίζεται και ορίζεται στο άρθρο 974ΑΚ και προστατεύεται και από άλλες διατάξεις του εν λόγω κώδικα (βλ. ανωτέρω §43). Σημειώνει ειδικότερα ότι ο πρώτος προσφεύγων και οι προκάτοχοί του νεμόντουσαν το επίδικο ακίνητο για μεγάλο χρονικό διάστημα, όπως προκύπτει από μια σειρά πράξεων εκ των οποίων η παλαιότερη είναι του 1883. Ουδέποτε κατά την περίοδο αυτή, ούτε οι αρχές ούτε, πολύ περισσότερο, η Μονή, δεν αμφισβήτησαν τα δικαιώματα κυριότητας των διαφόρων κατόχων των εν λόγω εγγράφων ή τις πράξεις νομής που αυτοί ασκούσαν επί του ακινήτου. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, το 1986, στον πρώτο προσφεύγοντα χορηγήθηκε από την Αστυνομική Διεύθυνση Σκοπέλου άδεια

προκειμένου να λειτουργήσει το μπαρ-εστιατόριό του και ότι το 1994, του χορηγήθηκε άδεια οικοδομής με βάση την οποία έκτισε στο ήμισυ του οικοπέδου ένα κτίριο επιφάνειας 135 τ.μ. (βλ. ανωτέρω § 21).

71. Παρόμοια ανοχή από μέρους των αρχών και της ενδιαφερομένης Μονής για ένα τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα δείχνει ότι αναγνώρισαν *de facto* ότι ο προσφεύγων και οι προκάτοχοί του είχαν ένα περιουσιακό συμφέρον στο ακίνητό τους που έγκειτο στην νομή αυτού όπως αναγνωρίζεται και προστατεύεται από το εθνικό δίκαιο (βλ. ανωτέρω § 43) και ότι δεν τους άφησαν ποτέ να σκεφτούν ότι η κατάσταση της οποίας έχαιραν μπορούσε να ανατραπεί. Εν ολίγοις, το περιουσιακό συμφέρον του πρώτου προσφεύγοντος ήταν αρκούντως σημαντικό και αναγνωρισμένο έτσι ώστε να αποτελεί ουσιαστικό συμφέρον και επομένως «περιουσία» κατά την έννοια που διατυπώνεται στην πρώτη περίοδο του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, η οποία επομένως είναι εφαρμοστέα όσον αφορά αυτή την πτυχή της εξεταζόμενης αιτίας (βλ. επίσης, προαναφερθείσα, *Öneryildiz*, § 129, *Hamer κατά Βελγίου*, αρ.º 21861/03, § 76, CEDH2007-XIII, και προαναφερθείσα, *Brosset-Triboulet*, § 71).

2. Ως προς την ύπαρξη της παρέμβασης

72. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αποβολή του πρώτου προσφεύγοντος από το ακίνητο που του είχε μεταβιβαστεί από τον πατέρα του με δωρεά το 1982, μετά την έκδοση της απόφασης του Αρείου Πάγου, αποτελεί αναμφισβήτητη παρέμβαση στο δικαίωμα του ενδιαφερομένου στον σεβασμό της ιδιοκτησίας του.

3. Ως προς τη δικαιολογία της παρέμβασης

α) Ισχυρισμοί των διαδίκων

ι) Ο προσφεύγων

73. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι του ήταν αδύνατον να αποδείξει ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ότι οι διαδοχικές μεταβιβάσεις της κυριότητας του επίδικου ακινήτου έγιναν νόμιμα από τον 19º αιώνα. Θεωρεί ότι οι πράξεις αποδοχής κληρονομίας είναι νόμιμοι τίτλοι κυριότητας οι οποίοι έτυχαν δημοσιότητας. Απορρίπτει το επιχείρημα της Κυβέρνησης ότι οι διάφορες πράξεις

δεν είναι δυνατόν να ληφθούν υπόψη λόγω του ότι το περιεχόμενό τους και η ακρίβειά τους δεν επιβεβαιώθηκαν από το μάρτυρα που κατέθεσε υπέρ του. Αναφέρει ως προς αυτό ότι οι πράξεις αυτές είχαν συνταχτεί ενώπιον συμβολαιογράφου και μεταγράφηκαν στο Υποθηκοφυλακείο της Σκοπέλου, και ότι δεν αμφισβητήθηκαν ποτέ ως ψευδείς. Εξάλλου, αναφέρει ότι, στην πράξη του 1902, η παραλία του Γλυστερίου και η θάλασσα αναφέρονταν ρητά ως τα όρια του ακινήτου. Κατ' αυτόν η οριοθέτηση με τους όρους αυτούς δεν μπορούσε να περιγράφει κανένα άλλο μέρος στον κόσμο.

74. Ο προσφεύγων επιθυμεί να υπογραμμίσει ενώπιον του Δικαστηρίου ότι τα εθνικά δικαστήρια του ζήτησαν να αποδείξει την χρησιμότητα για νομή διάρκειας τριάντα ετών πριν το 1915, γεγονός που οι πράξεις μεταβίβασης κυριότητας αποδείκνυαν καθόσον η παλαιότερη έφερε ημερομηνία του 1883, αλλά ότι η Κυβέρνηση υποστήριζε στις παρατηρήσεις της ότι η εν λόγω περίοδος έπρεπε να αναχθεί σε σαράντα έτη. Ωστόσο, αναφέρει ο προσφεύγων ότι αυτό είναι αδύνατον, λόγω του ότι το 1875, η Θεσσαλία βρισκόταν ακόμη υπό οθωμανική κατοχή. Θεωρεί ότι το να εξαναγκάζεται ένα άτομο να υποβάλει τίτλους κυριότητας προγενέστερους της εγκαθίδρυσης της κυριαρχίας του Ελληνικού Κράτους στο νησί της Σκοπέλου είναι ένα αίτημα όχι μόνον δυσανάλογο, αλλά και αδύνατο και σε πλήρη αντίθεση με το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου.

75. Ο προσφεύγων αναφέρει επίσης ότι, όχι μόνον στην παρούσα υπόθεση, αλλά ακόμη και σε όλες τις υποθέσεις που αφορούν δικαίωμα κυριότητας, τα εθνικά δικαστήρια αντιμετωπίζουν κατά τρόπο που περιέχει διάκριση τα άτομα, όταν αυτά αντιδικούν με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησία. Προσθέτει επίσης ότι παρά τις δηλώσεις της, η Κυβέρνηση δεν προσκομίζει κανένα παράδειγμα προνομιακής μεταχείρισης υπέρ νομικού προσώπου υπαγόμενου σε κάποια άλλη πλην της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

ii) Η Κυβέρνηση

76. Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι οι διατάξεις που εξομοιώνουν τις ιερές μονές με το Κράτος όσον αφορά την προστασία των ακινήτων τους θεσπίστηκαν για

λόγους δημοσίου συμφέροντος και ιδίως, για την προστασία των ακινήτων των μονών από τις αυθαίρετες καταπατήσεις τρίτων. Αναφέρει ότι η εκμετάλλευση των ακινήτων αυτών δίνει στις μονές, και ιδίως σε αυτές του Αγίου όρους, τα μέσα για να επιτελέσουν την αποστολή κοινωνικών έργων διαχρονικά, ως «στυλοβάτες της πολιτισμικής παράδοσης της χώρας», γεγονός που συνεπάγεται την οικονομική αυτοτέλεια τους για τη συντήρηση και τη διατήρησή τους.

77. Η Κυβέρνηση αναφέρει επίσης ότι οι νομοθετικές διατάξεις που εφαρμόστηκαν στην υπό κρίση υπόθεση δεν αποκλείουν τη δυνατότητα κτήσης με χρησικτησία ακινήτων του δημοσίου ή των μονών, αλλά απλώς εισάγουν ορισμένες ειδικές προϋποθέσεις οι οποίες, κατά την Κυβέρνηση είναι σαφείς και προβλέψιμες. Συνεχίζει δηλώνοντας ότι, ακόμη και αν υποθεθεί ότι δεν ισχύει το απαράγραπτο των αξιώσεων του δημοσίου τομέα, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να αποδείξουν ότι οι προκάτοχοί τους νεμόντουσαν τα ενδιαφερόμενα ακίνητα, με καλή πίστη και κατά τρόπο αδιάλειπτο, για σαράντα έτη πριν το 1915 ή να αποδείξουν με άλλα μέσα ότι απέκτησαν τα ακίνητα αυτά πριν από το έτος αυτό. Ωστόσο, προσθέτει η Κυβέρνηση, ο πρώτος προσφεύγων δεν προσκόμισε την απόδειξη αυτή ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, γεγονός που προκύπτει σαφώς από την αιτιολογία τόσο της απόφασης του πρωτοδικείου όσο και αυτής του εφετείου. Η Κυβέρνηση αναφέρει, επιπροσθέτως, ότι ο μάρτυρας που κατέθεσε υπέρ του πρώτου προσφεύγοντος δήλωσε ότι δεν γνώριζε τίποτε για το ακίνητο πριν το 1974, και ότι εξάλλου, οι γονικές δωρεές του 1982 και του 1987 δεν αποτελούσαν νόμιμο τίτλο μεταβίβασης ακινήτου καθόσον, κατά την ημερομηνία μεταβίβασης, αυτός που το μεταβίβασε δεν είχε την κυριότητα του ακινήτου (άρθρο 1033 του Αστικού Κώδικα, βυζαντινορρωμαϊκό δίκαιο και νομολογία του Αρείου Πάγου).

78. Τέλος, η Κυβέρνηση αναφέρει ότι η απαγόρευση της χρησικτησίας εις βάρος των ακινήτων των μονών ισχύει για όλες τις μονές επί του ελληνικού εδάφους, ακόμη και για μονές άλλων θρησκειών πλην της ορθοδόξου, και τόσο στα φυσικά όσο και στα νομικά πρόσωπα.

β) Η κρίση του Δικαστηρίου

79. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι στην υπό κρίση υπόθεση δεν αμφισβητείται ότι η επίδικη παρέμβαση «προβλεπόταν από το νόμο», όπως απαιτεί το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου: με το άρθρο 21 του Διατάγματος της 22ας Απριλίου/16 Μαΐου 1926 περί διοικητικής αποβολής από των κτημάτων της Αεροπορικής Αμύνης και απαγόρευσης λήψης προσωρινών μέτρων κατά του δημοσίου και της Αεροπορικής Αμύνης, ο νομοθέτης επέκτεινε στα ακίνητα των μονών την προστασία που παρείχε στα ακίνητα του Δημοσίου, προκειμένου να τα προστατεύσει από αυτούς που θα επιχειρούσαν να τα ιδιοποιηθούν επικαλούμενοι τη χρησικτησία. Εξάλλου, το άρθρο 4 του Ν. 1539/1938 προβλέπει το απαράγραπτο των δικαιωμάτων του Δημοσίου επί των ακινήτων του δημοσίου τομέα. Επίσης, οι μονές του Αγίου Όρους, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται και η Μονή της Μεγίστης Λαύρας, απολαύουν ενός ιδιαίτερου καθεστώτος δυνάμει του άρθρου 105 του Συντάγματος και ιδιαίτερης προστασίας όσον αφορά τα ακίνητά τους, καθόσον το άρθρο 181 του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους προβλέπει ότι τα ακίνητά του είναι απολύτως αναπαλλοτρίωτα ως πράγμα θείω δικαίω.

80. Επίσης, η παρέμβαση επιδίωκε θεμιτό σκοπό, ήτοι την προστασία της ακίνητης ιδιοκτησίας των μονών από την καταπάτηση από μέρους τρίτων. Το Δικαστήριο γνωρίζει το μέλημα του νομοθέτη να χορηγήσει ιδιαίτερη προστασία στα ακίνητα των μονών. Επισημαίνει, ότι οι μονές που συστήθηκαν κατά την βυζαντινή περίοδο απέκτησαν ακίνητα με αυτοκρατορικές ή ιδιωτικές δωρεές και ότι, με την πάροδο του χρόνου, καθώς οι τίτλοι κυριότητάς τους καταστράφηκαν, απωλέσθησαν ή εκλάπησαν, η χρησικτησία αντικατέστησε τίτλους που δεν είχαν διατηρηθεί (βλ. ανωτέρω § 36). Η προσφυγή στην έννοια της χρησικτησίας ήταν απαραίτητη προκειμένου να προστατευθεί η γη τους από την καταπάτηση τρίτων ή από την επίκληση εκ μέρους τρίτων της χρησικτησίας και των συχνών δικαστικών διεκδικήσεων ενώπιον της δικαιοσύνης από ιδιώτες κατά ακινήτων που οι μονές νέμονταν με καλή πίστη. Εξάλλου η νομολογία των ελληνικών

δικαστηρίων έκανε παγίως δεκτό ότι, έως την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα, (έως την 23^η Φεβρουαρίου 1946), δεν ήταν δυνατόν να αποκτηθούν με χρησικτησία από τρίτους τα ακίνητα των μονών και της Εκκλησίας (βλ. ανωτέρω § 36).

81. Εντούτοις, εναπόκειται στο Δικαστήριο να εξετάσει, υπό το πρίσμα του γενικού κανόνα του εν λόγω άρθρου, εάν διατηρήθηκε μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος της κοινωνίας και των δικαιωμάτων των θιγόμενων προσώπων. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει συναφώς ότι το μέλημά της διασφάλισης μιας «δίκαιης ισορροπίας» μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος της κοινωνίας και των απαιτήσεων της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων αντανάκλαται στη διάρθρωση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου και ότι μεταφράζεται με την ανάγκη επίτευξης μιας εύλογης σχέσης αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού (βλ. μεταξύ άλλων, *Vistiņš et Perepjolkins κατά Λετονίας* [GC], αρ. 71243/01, §§ 108-109, 25 Οκτωβρίου 2012, και *Ruspoli Morenes κατά Ισπανίας*, αρ. 28979/07, § 36, 28 Ιουνίου 2011). Ο έλεγχος της υπάρξεως μιας τέτοιας ισορροπίας απαιτεί μια συνολική εξέταση των διαφόρων εμπλεκόμενων συμφερόντων.

82. Ελέγχοντας την τήρηση της εν λόγω απαίτησης, το Δικαστήριο αναγνωρίζει στο κράτος ευρεία διακριτική ευχέρεια τόσο ως προς το να επιλέξει τον τρόπο εφαρμογής όσο και προκειμένου να κρίνει εάν οι συνέπειές της εφαρμογής αυτής δικαιολογούνται από το γενικό συμφέρον, ενόψει της επίτευξης του σκοπού του σχετικού νόμου (*Chassagnou και λοιποί κατά Γαλλίας* [GC], αρ. 25088/94, 28331/95 et 28443/95, § 75, CEDH 1999-III). Εντούτοις, το Δικαστήριο δεν μπορεί να παραιτηθεί από την εξουσία ελέγχου, δυνάμει της οποίας εναπόκειται στο δικαστήριο να εξετάσει εάν η επιθυμητή ισορροπία διατηρήθηκε κατά τρόπο σύμφωνο προς το δικαίωμα του προσφεύγοντος στον σεβασμό της ιδιοκτησίας του (*Jahn et autres κατά Γερμανίας* [GC], αρ. 46720/99, 72203/01 et 72552/01, § 93, CEDH 2005-VI).

83. Προκειμένου να αποφανθεί για το εάν το επίδικο μέτρο τηρεί την επιθυμητή δίκαιη ισορροπία, και ιδίως για το εάν δεν επιβάλλει στον προσφεύγοντα δυσανάλογο βάρος, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι τρόποι αποζημίωσης που προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία. Χωρίς την καταβολή ενός εύλογου ποσού σε σχέση με την αξία του ακινήτου, η στέρηση της ιδιοκτησίας αποτελεί κανονικά μια υπέρμετρη προσβολή. Η ολική απουσία αποζημίωσης δεν δικαιολογείται στο πλαίσιο του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου παρά μόνον σε εξαιρετικές περιστάσεις (*Ιερές Μονές κατά Ελλάδα*, 9 Δεκεμβρίου 1994, § 71, série A n° 301-A, και προαναφερθείσα, *Πρώην Βασιλιάς της Ελλάδος και λοιποί*, § 89). Εντούτοις, το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου δεν εγγυάται σε όλες τις περιπτώσεις δικαίωμα καθολικής αποζημίωσης (*James και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 21 Φεβρουαρίου 1986, § 54, série A n° 98, και *Broniowski κατά Πολωνίας* [GC], αρ. 31443/96, § 182, CEDH 2004-V).

84. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, για να δικαιώσουν τη Μονή, τα εθνικά δικαστήρια, και ιδίως το εφετείο βασίστηκαν αφενός, στις πράξεις νομής που είχε ασκήσει η Μονή επί των εδαφών από το 1882 έως το 1915 (οι μοναχοί έβοσκαν τα πρόβατά τους επί του επίδικου ακινήτου, το εκχέρσωναν, και απέτρεπαν τρίτους από την ιδιοποίησή του, βλ. ανωτέρω §28), εν συνεχεία στον αναπαλλοτρίωτο χαρακτήρα των δικαιωμάτων κυριότητάς της από το 1915, και αφετέρου, στην αδυναμία του προσφεύγοντος να αποδείξει ότι ο ίδιος και οι προκάτοχοί του είχαν επιδοθεί σε πράξεις νομής με καλή πίστη για αδιάλειπτη περίοδο σαράντα ετών προ του 1915 και εν συνεχεία έως την άσκηση της αγωγής εκ μέρους της Μονής το 2004. Επιπλέον, στην απόφασή του υπ' αρ. 749/2010, το Εφετείο έκρινε ότι η Μονή νεμόταν με καλή πίστη το επίδικο ακίνητο από το 1824, καθόσον το είχε αγοράσει από την πραγματική κυρία με πράξη μεταβίβασης της κυριότητας βεβαιωμένη από τη Διοίκηση της Σκοπέλου.

85. Από την πλευρά του, ο πρώτος προσφεύγων επικαλείτο την ιδιότητά του ως κυρίου του επίδικου ακινήτου βασιζόμενος σε τίτλους ιδιοκτησίας οι οποίοι

είχαν εκδοθεί ή συνταχθεί νόμιμα για χρονικό διάστημα πολλών δεκαετιών. Προσκόμισε πράξεις κυριότητας του ακινήτου που είχαν εκδοθεί ή συνταχθεί στο όνομα των προκατόχων του και έφεραν ημερομηνία των ετών 1883, 1902 και 1909 (βλ. ανωτέρω §22) καθώς και στο όνομα των μελών της οικογένειάς του και οι οποίοι ήταν διαδοχικοί από το 1916 έως το 1933. Προσκόμισε επίσης, πράξη της 19^{ης} Σεπτεμβρίου 1916, σύμφωνα με την οποία ο παππούς του είχε αποκτήσει την κυριότητα του ακινήτου, διαθήκη του 1933 με την οποία ο παππούς αυτός είχε μεταβιβάσει την κυριότητα του ακινήτου στον πατέρα του, πράξη αποδοχής κληρονομιάς (αρ. 3357) του πατέρα του που συντάχθηκε ενώπιον συμβολαιογράφου στις 2 Νοεμβρίου 1960, και την υπ' αρ. 18052/29-12-1982 πράξη αποδοχής κληρονομιάς που συντάχθηκε ενώπιον Συμβολαιογράφου κατά τη μεταβίβαση της κυριότητας από τον πατέρα του και μεταγράφηκε στο υποθηκοφυλακείο Σκοπέλου (βλ. ανωτέρω § 11).

86. Θεωρώντας έτσι ότι είναι νόμιμος και καλόπιστος κύριος του επίδικου ακινήτου, ο πρώτος προσφεύγων και η οικογένειά του συνέστησαν και άρχισαν να εκμεταλλεύονται μια επιχείρηση εστίασης στο ακίνητο και ανέπτυξαν γύρω από την εκμετάλλευση αυτή και άλλες δραστηριότητες που συνδεόντουσαν με τον τουρισμό. Το Δικαστήριο λαμβάνει ιδιαιτέρως υπόψη του το ότι πολλές δημόσιες αρχές της Σκοπέλου συναίνεσαν στην χορήγηση διαφόρων αδειών στον πρώτο προσφεύγοντα ωσάν να ήταν ο κύριος του ακινήτου: έτσι, το 1986, η Αστυνομική Διεύθυνση του χορήγησε άδεια για την εκμετάλλευση ενός μπαρ-εστιατορίου και, το 1994, η Διεύθυνση πολεοδομίας του νησιού του χορήγησε άδεια οικοδομής για οικοδομή επιφάνειας 135 τ.μ. για την εκμετάλλευση εστιατορίου (βλ. ανωτέρω §21). Σε όλα αυτά προστίθεται και το ότι ο προσφεύγων έπρεπε να καταβάλει φόρο ακίνητης περιουσίας στο Κράτος (βλ. ανωτέρω §63). Αναμφισβήτητα, το 1986 και το 1994, οι εν λόγω αρχές δεν μπορούσαν να ξέρουν ότι το 2004 η Μονή θα ασκούσε διεκδικητική αγωγή και ότι θα είχε θετική έκβαση. Εντούτοις, το Δικαστήριο θεωρεί ότι νόμιμες διοικητικές πράξεις εκδοθείσες από δημόσιες αρχές όπως η Αστυνομική Αρχή και η Διεύθυνση Πολεοδομίας δεν μπορούσαν παρά να ενισχύσουν το αίσθημα των αποδεκτών των εν λόγω πράξεων ότι το σύστημα κτήσης και μεταβίβασης

ακινήτων είναι σταθερό και αξιόπιστο και ότι νέμονταν με καλή πίστη το ακίνητο που ήταν το αντικείμενο των εν λόγω πράξεων. Σε κάθε περίπτωση, ο πρώτος προσφεύγων προέβαλε ενώπιον όλων των δικαστηρίων που εξέτασαν την υπόθεση τον αντλούμενο από την κατάχρηση δικαιώματος λόγο προκειμένου να διατηρήσει τη νομή του επίδικου ακινήτου.

87. Στο γεγονός ότι τα ελληνικά δικαστήρια δεν έλαβαν υπόψη τίτλους ιδιοκτησίας που ο πρώτος προσφεύγων υπέβαλε σε αυτά έρχεται να προστεθεί και το ότι δεν έλαβαν υπόψη ότι η απόφασή τους συνεπαγόταν για τον προσφεύγοντα την απώλεια του εργαλείου της δουλειάς του, από το οποίο ο ίδιος ο προσφεύγων και η οικογένειά του βιοπορίζονταν από το 1986 (βλ. *mutatis mutandis*, *Lallement κατά Γαλλίας*, αρ. 46044/99, §§ 20-24, 11 Απριλίου 2002, και *Di Marco κατά Ιταλίας*, αρ. 32521/05, § 65, 26 Απριλίου 2011), και μάλιστα χωρίς καμία αποζημίωση. Το πρωτοδικείο Βόλου έκρινε ότι οι δαπάνες στις οποίες υπεβλήθη ο πρώτος προσφεύγων προκειμένου να εκμεταλλευθεί εμπορικά το επίδικο ακίνητο συμψηφίστηκαν από τα κέρδη της επιχείρησής του και ότι ο προσφεύγων απήλαυσε τα προνόμια αυτά για μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς να καταβάλει μίσθωμα στη Μονή ως αντάλλαγμα για τη χρήση του ακινήτου (βλ. ανωτέρω § 17). Τα εθνικά δικαστήρια απέρριψαν έτσι τον λόγο τον αντλούμενο από την κατάχρηση δικαιώματος από πλευράς της Μονής. Ωστόσο, εάν αυτός ο λόγος είχε γίνει δεκτός, ο πρώτος προσφεύγων θα είχε τουλάχιστον διατηρήσει τη νομή του ακινήτου.

88. Κατόπιν των ανωτέρω, και λαμβανομένης υπόψη της ιδιαιτερότητας των περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης, το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο προσφεύγων υπέστη ένα «ειδικό και υπέρμετρο βάρος», που δεν δικαιολογείται από την ύπαρξη θεμιτού δημοσίου συμφέροντος το οποίο επεδίωκαν οι αρχές. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου.

89. Δεδομένου του συμπεράσματος αυτού, το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν τίθεται κανένα διακριτό ζήτημα ως προς το άρθρο 14 της Σύμβασης. Συνεπώς, δεν απαιτείται η εξέταση της αιτίας της αυτής.

II. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

90. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

91. Για να στηρίξει την υλική τους ζημία, ο προσφεύγων στηρίζεται σε δύο εκθέσεις πραγματογνωμοσύνης τη σύνταξη των οποίων ζήτησε ο ίδιος και οι οποίες έχουν συνταχθεί στις 30 Ιανουαρίου 2013 η πρώτη και στις 14 Απριλίου 2016 η δεύτερη. Για την απώλεια του επίμαχου ακινήτου, ζητεί το ποσό των 2.410.000 ευρώ. Για την περίοδο από το 2013 (ήτοι από την αποβολή του από το ακίνητο) έως το 2016, ζητεί επιπλέον το ποσό των 578.381,12 ευρώ για τη ζημία που απορρέει από την απώλεια της εμπορικής δραστηριότητας (εστιατόριο) της οικογένειάς του και για την επίπτωση της απώλειας αυτής στις σχετιζόμενες δραστηριότητες, όπως η εκμετάλλευση των βαρκών μεταφοράς τουριστών, του κοπαδιού, του ελαιώνα και της οστρακοκαλλιέργειας. Ζητεί τα σχετικά ποσά να κατατεθούν στον τραπεζικό λογαριασμό που υποδεικνύει ο/η δικηγόρος του.

92. Ο προσφεύγων ζητεί επίσης το ποσό των 40.000 ευρώ για την ηθική βλάβη λόγω του ψυχικής και σωματικής οδύνης που του προκάλεσαν οι επικαλούμενες παραβιάσεις. Ζητεί το ποσό αυτό να κατατεθεί στον τραπεζικό λογαριασμό που υποδεικνύει ο/η δικηγόρος του.

93. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντος λόγω υλικής ζημίας είναι αόριστες και υποθετικές και ότι δεν έχουν αιτιώδη σύνδεσμο με την επικαλούμενη παραβίαση των άρθρων 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση και 14 της Σύμβασης. Θεωρεί ότι τα αιτούμενα ποσά είναι υπέρμετρα και αδικαιολόγητα, και ότι η διαπίστωση της παραβίασης θα αποτελούσε, ενδεχομένως, επαρκή ικανοποίηση. Στην περίπτωση που το Δικαστήριο θα θεωρούσε απαραίτητη την επιδίκαση αποζημίωσης, θεωρεί ότι η

αποζημίωση αυτή δεν πρέπει να υπερβαίνει το ποσό των 5.000 ευρώ. Όσον αφορά την ηθική βλάβη, απαντά ότι το αιτούμενο ποσό είναι υπερβολικό και ότι η διαπίστωση της παραβίασης θα αποτελούσε, ενδεχομένως, επαρκή ικανοποίηση.

94. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ακόμη και αν η ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων διαδικασία αφορούσε την κυριότητα του επίδικου ακινήτου, ο πρώτος προσφεύγων είχε την αδιάλειπτη νομή του για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα και επομένως είχε «περιουσία» υπό την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Με αυτή την πραγματική και νομική βάση, ο πρώτος προσφεύγων νεμόταν και εκμεταλλευόταν με καλή πίστη και για πολλά χρόνια τόσο το ακίνητο όσο και την επιχείρηση που είχε εγκαταστήσει σε αυτό. Ωστόσο, η αποβολή του από το ακίνητο και η αδυναμία συνέχισης εκμετάλλευσής του προκάλεσε αναμφισβήτητα ορισμένη υλική ζημία. Εξάλλου, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το εθνικό δίκαιο δεν επιτρέπει την εξάλειψη των συνεπειών της διαπιστωθείσας παραβίασης καθώς δεν προβλέπει την επανάληψη της πολιτικής διαδικασίας.

95. Περαιτέρω, στην υπό κρίση υπόθεση, η παραβίαση των δικαιωμάτων του προσφεύγοντος που προστατεύονται από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου πρέπει να του προκάλεσε αισθήματα ανημποριάς και απογοήτευσης. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι συντρέχει λόγος για προσήκουσα επανόρθωση της ηθικής βλάβης (βλ. *mutatis mutandis*, *Epiphaniou et autres κατά Τουρκίας* (δίκαιη ικανοποίηση), αρ. 19900/92, § 45, 26 Οκτωβρίου 2010).

96. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων αυτών και αποφαινόμενο με δικαιοσύνη, το Δικαστήριο θεωρεί εύλογο να επιδικάσει στον προσφεύγοντα το συνολικό ποσό των 75.000 ευρώ, για όλες τις ζημίες, υλική και ηθική, πλέον κάθε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

97. Ο προσφεύγων ζητεί επίσης το ποσό των 82.752,89 ευρώ για τα έξοδα και τη δαπάνη στην οποία υποβλήθηκε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, 7.888

ευρώ για το κόστος των δύο εκθέσεων πραγματογνωμοσύνης που ζήτησε και 24.514,89 ευρώ για τα ενώπιον του Δικαστηρίου έξοδα (εκ των οποίων 24.000 για αμοιβή δικηγόρου) , τα οποία ζητεί να καταβληθούν στον τραπεζικό λογαριασμό που θα υποδείξει ο εκπρόσωπός του. Όσον αφορά τα τελευταία επικαλείται συμφωνία με την δικηγόρο του, με την οποία ανέλαβε την υποχρέωση να της καταβάλει την αμοιβή της μετά το πέρας της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας και σε περίπτωση που το Δικαστήριο θα έχει διαπιστώσει τουλάχιστον μια παραβίαση της Σύμβασης.

98. Η Κυβέρνηση αναφέρει εξ αρχής ότι το μεγαλύτερο μέρος του προαναφερθέντος ποσού, ήτοι το ποσό των 82.238 ευρώ έχει ήδη συμπεριληφθεί στο ποσό των 578.381,12 ευρώ που ζητείται για υλική ζημία, υπό το κεφάλαιο «έξοδα για επαγγελματικές παροχές». Θεωρεί ότι τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ο προσφεύγων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων δεν παρουσιάζουν αιτιώδη σύνδεσμο με τις επικαλούμενες παραβιάσεις, ότι είναι υπερβολικά και ότι, όπως και τα έξοδα για την ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία, δεν συνοδεύονται από τα απαραίτητα δικαιολογητικά. Όσον αφορά την υποτιθέμενη συμφωνία του προσφεύγοντος με τη δικηγόρο του, αφορά αόριστα και υποθετικά έξοδα τα οποία δεν αποδεικνύονται ως αληθή. Τέλος, η Κυβέρνηση θεωρεί ότι, εάν πρόκειται να επιδικαστεί κάποιο ποσό για έξοδα και δικαστική δαπάνη, δεν πρέπει να υπερβαίνει το ποσό των 1.500 ευρώ συνολικά.

99. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, κάποιος προσφεύγων δεν μπορεί να πετύχει την επιστροφή των εξόδων και της δικαστικής του δαπάνης παρά στο μέτρο που αυτά αποδεικνύονται αληθή, αναγκαία και εύλογα ως προς το ύψος τους. Επιπλέον, οι συμφωνίες των προσφευγόντων με τους δικηγόρους τους δημιουργούν υποχρεώσεις μόνον μεταξύ αυτών και δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο, που πρέπει να εκτιμήσει το ύψος των εξόδων και της δικαστικής δαπάνης που πρέπει να καταβληθεί όχι μόνον σε σχέση με την πραγματικότητα των επικαλούμενων εξόδων αλλά και σε σχέση με τον εύλογο χαρακτήρα τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας (άρθρο 41)* [GC], αρ. 31107/96 § 55, 19 Οκτωβρίου 2000). Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο επισημαίνει εξ αρχής ότι ο

προσφεύγων δεν έχει υποβάλει κανένα δικαιολογητικό σχετικό με τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον της εθνικής έννομης τάξης. Λαμβανομένων υπόψη των εγγράφων που έχει στη διάθεσή του, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικάσει στον προσφεύγοντα το ποσό των 3.000 ευρώ για όλα τα έξοδα. Κάνει επίσης δεκτό το αίτημα του προσφεύγοντος σχετικά με την απευθείας καταβολή του ποσού αυτού στον τραπεζικό λογαριασμό της εκπροσώπου του.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

100. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι το επιτόκιο υπερημερίας πρέπει να είναι αυτό της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. Κηρύσσει, κατά πλειοψηφία, παραδεκτή την προσφυγή όσον αφορά τον πρώτο προσφεύγοντα,
2. Αποφαινεται, με πέντε ψήφους έναντι δύο, ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση,
3. Αποφαινεται, ομόφωνα, ότι δεν επιβάλλεται να ερευνηθεί εάν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 14 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση,
4. Αποφαινεται, με πέντε ψήφους έναντι δύο,
 - α) ότι το καθ' ου η προσφυγή Κράτος πρέπει να καταβάλει, εντός τριών μηνών από την ημερομηνία που η απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με το άρθρο 44 §2 της Σύμβασης, τα ακόλουθα ποσά:
 - i. Εβδομήντα πέντε χιλιάδες ευρώ (75.000€), για όλες τις ζημίες, πλέον κάθε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος,
 - ii. τρεις χιλιάδες ευρώ (3.000€), πλέον κάθε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος, για έξοδα και δικαστική δαπάνη, ποσό που θα καταβληθεί στον τραπεζικό λογαριασμό της εκπροσώπου του προσφεύγοντος,

№ Φ 092.22/4864

β) ότι από την εκπνοή της προθεσμίας αυτής και έως την καταβολή, τα εν λόγω ποσά θα προσαυξάνονται με τόκο υπολογιζόμενο με επιτόκιο υπερημερίας ίσο με αυτό της διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, αυξημένου κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες

5. Απορρίπτει ομόφωνα το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης ως προς τα λοιπά.

Συντάχθηκε στα γαλλικά και εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως την 29η Ιουνίου 2017, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 77§2 και 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

Abel Campos
Γραμματέας

Kristina Pardalos
Πρόεδρος

Στην παρούσα απόφαση επισυνάπτεται, σύμφωνα με τα άρθρα 45 §2 της Σύμβασης και 74 §2 του Κανονισμού, η χωριστή γνώμη των δικαστών Wojtyczek και Koskelo.

ΜΕΙΟΨΗΦΟΥΣΑ ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ WOJTYCZEK

1. Δεν μπορώ να προσχωρήσω στη γνώμη της πλειοψηφίας σύμφωνα με την οποία υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στην υπό κρίση υπόθεση.
2. Στην παρούσα υπόθεση το Δικαστήριο συμπεραίνει την παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου λόγω δικαστικών αποφάσεων που εκδόθηκαν υπέρ του ενάγοντος σε αστική διαφορά μεταξύ δύο υποκειμένων ιδιωτικού δικαίου. Θεωρεί δηλαδή ότι οι ελληνικές δικαστικές αρχές παραβίασαν τη Σύμβαση αναγνωρίζοντας ορισμένα δικαιώματα στη Μονή Μεγίστης Λαύρας. Μολονότι στην Ελλάδα δεν μπορεί να γίνει επανάληψη διαδικασίας σε πολιτική δίκη μετά από απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η απόφαση αυτού μπορεί να έχει αρνητική επίπτωση στα δικαιώματα και τα συμφέροντα της Μονής Μεγίστης Λαύρας καθώς οι εθνικές αρχές μπορούν και οφείλουν στο μέλλον να λάβουν υπόψη την εν λόγω απόφαση σε διάφορες διαδικασίες που αφορούν άμεσα ή έμμεσα τα δικαιώματα και τα συμφέροντα της Μονής. Μετά τη διαπίστωση της παραβίασης της Σύμβασης από το Δικαστήριο, θα είναι ίσως πιο δύσκολο για τη Μονή να διεκδικήσει τα δικαιώματά της ενώπιον των εθνικών αρχών και έναντι των προσφευγόντων, και ιδίως το δικαίωμά της για αποζημίωση για την ζημία που υπέστη λόγω της παράνομης νομής του ακινήτου. Κατά συνέπεια, η απόφαση του Δικαστηρίου ασκεί επίδραση στην νομική κατάσταση της Μονής Μεγίστης Λαύρας.

Οι πιο στοιχειώδεις απαιτήσεις της δικονομίας επιβάλλουν στον δικαστή να ακούσει όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη πριν αποφανθεί. Κατά τη γνώμη μου ήταν απολύτως απαραίτητο στην παρούσα υπόθεση να προσκληθεί αυτεπαγγέλτως η Μονή Μεγίστης Λαύρας να υποβάλει τις παρατηρήσεις της σχετικά με τα δικαιώματά της. Λυπάμαι που η πλειοψηφία δεν θέλησε να ακολουθήσει αυτή την οδό και αποφάσισε να αποφανθεί χωρίς να έχει ακούσει τη Μονή Μεγίστης Λαύρας. Σε αυτόν τον τρόπο ενέργειας διακρίνω μια σοβαρή παραβίαση των θεμελιωδών αρχών της δικονομικής δικαιοσύνης καθώς και των δικονομικών δικαιωμάτων του ενός διαδίκου τον οποίο αφορά άμεσα η έκβαση της διαφοράς

(βλ. ως προς το θέμα αυτό τη μειοψηφούσα γνώμη μου στην υπόθεση *Bochan κατά Ουκρανίας* (n° 2) [GC], αρ. 22251/08, CEDH 2015). Το Δικαστήριο αρνείται να εφαρμόσει το ίδιο, τους κανόνες που επιβάλλει στα άλλα δικαστήρια.

3. Το Δικαστήριο χαρακτηρίζει την «περιουσία» που προστατεύεται από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση ως εξής: «νομή του ακινήτου». Δεν αμφισβητείται ότι η νομή ενός ακινήτου είναι μια νομική κατάσταση που προστατεύεται από δικαιώματα υποκειμενικά (droits subjectifs). Εντούτοις, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η προστασία αυτή είναι σχετική και περιορισμένη. Στρέφεται κατά των παρανόμων προσπαθειών αφαίρεσης της νομής και κατά παράνομων διαταράξεων και απειλών κατά της νομής. Της προστασίας αυτής μπορεί να χαίρει, μεταξύ άλλων, και ο κύριος που είναι νομέας ακινήτου. Δεν επεκτείνεται στην κατάσταση των κυρίων που έχουν διεκδικήσει το δικαίωμα κυριότητάς τους μέσω νόμιμων οδών κατά εκείνου που νέμεται χωρίς νόμιμο τίτλο. Έτσι, τα εθνικά δικαστήρια δικαίωσαν τον ενάγοντα και του χορήγησαν την προστασία του δικαιώματος κυριότητάς του.

Η διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου στην παρούσα υπόθεση ουσιαστικά καθιστά ένα ασθενές δικαίωμα (ένα υποκειμενικό δικαίωμα που προστατεύει τη νομή) σε ισχυρό, ή ένα δικαίωμα σχετικό και περιορισμένο στο εθνικό δίκαιο σε ένα δικαίωμα πιο απόλυτο και απαλλαγμένο από τους κύριους περιορισμούς που επιβάλλονται στο εθνικό δίκαιο. Επομένως, το υποκειμενικό δικαίωμα που προστατεύεται από το Δικαστήριο δεν συμπίπτει με το αντικειμενικό δικαίωμα που προστατεύεται από το εθνικό δίκαιο. Πρόκειται για δύο διαφορετικά δικαιώματα. Η παρέμβαση του Δικαστηρίου δεν έγκειται στην εφαρμογή ενός δικαιώματος που υφίσταται στο εθνικό δίκαιο αλλά μεταμορφώνει τη φύση του (υποκειμενικού) δικαιώματος από το (αντικειμενικό) εθνικό δίκαιο. Μια τέτοια μεταμόρφωση δεν αποκλείεται εντελώς στο πλαίσιο της Σύμβασης αλλά πρέπει να αναγνωρίζεται ρητά και να δικαιολογείται κατά τρόπο ιδιαίτερος πειστικό από το Δικαστήριο (πρβ. τη μειοψηφούσα γνώμη μου στην υπόθεση *Béláné Nagy c. Hongrie* [GC], n° 53080/13, CEDH 2016).

4. Στην παρούσα υπόθεση, η πλειοψηφία ορθά κάνει την ακόλουθη διαπίστωση: «[σ]την υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο επισημαίνει εξ αρχής ότι καίτοι η επίδικη διαδικασία είχε ως αντικείμενο την αναγνώριση δικαιώματος κυριότητας επί του επίδικου ακινήτου, εντούτοις το ότι ο πρώτος προσφεύγων και οι προκάτοχοί του άσκησαν πραγματική και αδιάλειπτη νομή επί του ακινήτου για πάνω από έναν αιώνα δεν αμφισβητήθηκε». Πρέπει να προστεθεί ότι η αδιαμφισβήτητη νομή επιβεβαιώθηκε επίσημα από τα ελληνικά δικαστήρια (βλ. §21 της απόφασης). Η αμφισβήτηση αφορούσε μόνον τη διάρκεια της νομής και τις έννομες συνέπειές της.

Εν τούτοις σε ένα άλλο χωρίο της απόφασης, η πλειοψηφία δηλώνει τα εξής: «[π]αρόμοια ανοχή από μέρους των αρχών και της ενδιαφερομένης Μονής για ένα τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα δείχνει ότι αναγνώρισαν *de facto* ότι ο προσφεύγων και οι προκάτοχοί του είχαν ένα περιουσιακό συμφέρον στο ακίνητό τους που έγκειτο στην νομή αυτού όπως αναγνωρίζεται και προστατεύεται από το εθνικό δίκαιο (βλ. ανωτέρω § 43) και ότι δεν τους άφησαν ποτέ να σκεφτούν ότι η κατάσταση της οποίας έχαιραν μπορούσε να ανατραπεί (παράγραφος 71 στην αρχή). Η φράση αυτή προκαλεί έκπληξη από πολλές πλευρές. Αφενός μιλά για μια «*de facto* αναγνώριση» ενώ τα δικαστήρια αναγνώρισαν τη νομή επίσημα και ρητά. Αφετέρου, τονίζει την «ανοχή» από μέρους των αρχών και της Μονής για πολλά χρόνια ως ένδειξη της αναγνώρισης της νομής του ακινήτου. Ομολογώ ότι δεν καταλαβαίνω καθόσον η νομή στο ελληνικό δίκαιο υπάρχει ανεξαρτήτως της ανοχής ή μη από μέρους των αρχών και του κυρίου. Η από μέρους των αρχών και της Μονής ανοχή εδώ γίνεται αντιληπτή ως πηγή διακεκριμένης νομής, λόγω μιας ειδικής μορφής αναγνώρισης; Επισημαίνω συναφώς, ότι εάν η στάση του κυρίου είναι σημαντικό στοιχείο για τη διάνυση των προθεσμιών της χρησικτησίας, οι διατάξεις στις οποίες παραπέμπει η εν λόγω φράση (που αναφέρονται στην παράγραφο 43) δεν αναγνωρίζουν διακεκριμένες μορφές νομής. Εν πάση περιπτώσει, η προαναφερθείσα φράση, που προέρχεται από την παράγραφο 71 (νομή που αναγνωρίζεται μόνον *de facto*) έρχεται σε αντίθεση με όσα αναφέρονται στην παράγραφο 70 (νομή ως αδιαμφισβήτητο γεγονός).

Οι διαταγμοί αυτοί της πλειοψηφίας όσον αφορά την περιουσία που προστατεύεται από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου καταλήγουν σε κάποια έλλειψη σαφήνειας όσον αφορά την ακριβή φύση της παρέμβασης στα δικαιώματα των προσφευγόντων, η οποία παρουσιάζεται ως «αποβολή από το ακίνητο» στην παράγραφο 72. Η παρέμβαση έγκειται στην στέρηση της νομής (υπό την έννοια του ελληνικού αστικού κώδικα) του ακινήτου; Στην στέρηση μιας διακεκριμένης μορφής νομής του ακινήτου; Στην περίπτωση αυτή ποια είναι αυτή η διακεκριμένη μορφή; Στην αντίθετη περίπτωση, έγκειται σε προσβολή της θεμιτής προσδοκίας των προσφευγόντων, η οποία γεννήθηκε υπό τις ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης, «ότι η κατάσταση δεν μπορούσε να ανατραπεί»; Στην απώλεια του εργαλείου εργασίας; Σε τελική ανάλυση, η φύση της παραβίασης (η οποία περιγράφεται ως «ειδικό και υπέρμετρο βάρος» στην παράγραφο 88) δεν εξηγείται με επαρκή ακρίβεια έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ασφάλεια δικαίου και να δίνονται οδηγίες στα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη που να τους επιτρέπουν να αποφύγουν παρόμοιες παραβιάσεις της Σύμβασης.

5. Το Δικαστήριο διαπιστώνει τον δυσανάλογο χαρακτήρα της παρέμβασης στην «περιουσία» των προσφευγόντων με βάση τα ακόλουθα τέσσερα επιχειρήματα. Πρώτον, κρίνει ότι οι αρχές, με τις ενέργειές τους, δημιούργησαν μια θεμιτή προσδοκία στον πρώτο προσφεύγοντα όσον αφορά τη σταθερότητα της νομής του. Πράγματι, οι εν λόγω αρχές του χορήγησαν άδεια εκμετάλλευσης μπαρ και άδεια οικοδομής, και εισέπραξαν τα ποσά που δηλώθηκαν και πληρώθηκαν ως φόρος ακίνητης περιουσίας. Διαπιστώνω συναφώς ότι ένα μπαρ μπορεί να λειτουργήσει σε χώρους που δεν ανήκουν στον ιδιοκτήτη του μπαρ. Οι φορολογικές αρχές δεν είναι αρμόδιες για να αποφασίσουν ποιος είναι ο ιδιοκτήτης ενός επίδικου ακινήτου. Στην υπό κρίση υπόθεση, προφανώς βασίστηκαν στις δηλώσεις του ίδιου του πρώτου προσφεύγοντος, ο οποίος παρουσιαζόταν ως κύριος του ακινήτου και πλήρωνε τον σχετικό φόρο ακίνητης περιουσίας διακινδυνεύοντας το ενδεχόμενο να ακυρωθεί η ιδιότητά του ως κυρίου από τον δικαστή. Επιπλέον, μια άδεια οικοδομής, η οποία προφανώς χορηγήθηκε κατά παράβαση του εθνικού δικαίου σε πρόσωπο που δεν είχε το

δικαίωμα να την αποκτήσει, δεν μπορεί να είναι αποφασιστικό επιχείρημα. Ακόμη και αν υποτεθεί ότι η στάση των αρχών οδήγησε στη δημιουργία μιας θεμιτής προσδοκίας στους προσφεύγοντες, η εν λόγω προσδοκία δεν μπορούσε να έχει συνέπειες παρά στις σχέσεις αυτών με τις δημόσιες εξουσίες (σχέσεις «κάθετες») και όχι στις σχέσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων και της Μονής (σχέσεις «οριζόντιες» μεταξύ δύο υποκειμένων ιδιωτικού δικαίου). Ακόμη και αν ο προσφεύγων είχε σήμερα το δικαίωμα να ζητήσει από τη δημόσια εξουσία αποζημίωση για τις ζημιές που προκλήθηκαν λόγω της μη τήρησης της θεμιτής προσδοκίας που του δημιούργησε, μια τέτοια αξίωση δεν μπορεί να έχει καμία επίδραση στην κατάστασή του έναντι της Μονής. Οι ελαττωματικές διοικητικές πράξεις, που απευθύνονται σε τρίτον και που αμφισβητούν εμμέσως –χωρίς επαρκή βάση- το δικαίωμα της κυριότητας δεν πρέπει να χρησιμοποιηθούν ως επιχειρήματα κατά του κυρίου.

Δεύτερον, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι ελληνικές αρχές δεν έλαβαν υπόψη τίτλους που προσκόμισε ο πρώτος προσφεύγων. Δεν καταλαβαίνω το επιχείρημα αυτό που συνιστά συλλογισμό «λήψης του ζητουμένου» (*petitio principii*). Το εάν οι τίτλοι που προσκόμισε ο πρώτος προσφεύγων πρέπει να ληφθούν υπόψη και να γίνουν δεκτοί είναι ακριβώς το ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί. Τα εθνικά δικαστήρια ανέλυσαν προσεκτικά τους τίτλους που προσκόμισαν ο πρώτος προσφεύγων και η Μονή και είναι η Μονή αυτή που απέδειξε – στο πλαίσιο της δίκης- ότι ήταν η κυρία του ακινήτου.

Τρίτον, το Δικαστήριο δηλώνει ότι οι ελληνικές αρχές δεν έλαβαν υπόψη την απώλεια του εργαλείου εργασίας του πρώτου προσφεύγοντος. Αυτό δεν αληθεύει. Τα εθνικά δικαστήρια έλαβαν με προσοχή υπόψη το ζήτημα αυτό αλλά έκριναν ότι ο πρώτος προσφεύγων όφειλε στη Μονή ποσά για την παράνομη χρήση του ακινήτου. Τα εν λόγω ποσά ήταν πιο σημαντικά από αυτά που ζητούνταν ως αποζημίωση από τους προσφεύγοντες (παράγραφος 17 της απόφασης). Για ποιο λόγο αμφισβητούνται οι διαπιστώσεις των εθνικών δικαστηρίων; Η πλειοψηφία είναι αυτή που παραλείπει να λάβει υπόψη το ότι ο

προσφεύγων χρησιμοποιούσε το ακίνητο και είχε κέρδη από αυτό χωρίς να πληρώνει ούτε μίσθωμα και χωρίς να αποζημιώνει τη Μονή.

Τέταρτον, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη ότι τα εθνικά δικαστήρια απέρριψαν τον αντλούμενο από την κατάχρηση δικαιώματος λόγο. Εδώ πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το δικαίωμα της κυριότητας μπορεί να ασκηθεί με διάφορους τρόπους: ο κύριος έχει το δικαίωμα να μην χρησιμοποιήσει ή να μην εκμεταλλευτεί το ακίνητό του και να αδιαφορήσει γι' αυτό. Επίσης, η κατάχρηση δικαιώματος πρέπει να κρίνεται στο πλαίσιο του εφαρμοστέου δικαίου. Εάν το δίκαιο επιτρέπει σε τρίτους να αποκτήσουν την κυριότητα ακινήτου με χρησικτησία, η παθητική στάση του κυρίου είναι εις βάρος του. Εάν το δίκαιο το αποκλείει, δεν μπορούμε να προσάψουμε στον κύριο το ότι δεν διεκδίκησε ενεργητικά το δικαίωμά του. Το νομοθετικό πλαίσιο προστάτευε τη Μονή και της επέτρεπε να είναι παθητική. Η Μονή μπορούσε νόμιμα να απέχει από την ενεργητική άσκηση του δικαιώματός της ξέροντας ότι μια τέτοια στάση δεν θα είχε αρνητικές συνέπειες γι αυτήν στο πλαίσιο του υπάρχοντος δικαίου. Είχε συναφώς μια θεμιτή προσδοκία. Ωστόσο, αυτή η θεμιτή προσδοκία αμφισβητείται τώρα από το Δικαστήριο. Συγχρόνως, ο νομέας γνώριζε ότι – με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο-η στάση που έγκειται στην παράνομη ιδιοποίηση ακινήτου που ήταν ιδιοκτησία Μονής δεν μπορούσε να παράγει έννομες συνέπειες. Δεν μπορούσε να έχει καμία θεμιτή προσδοκία–βασισμένη στο εθνικό δίκαιο-για μετατροπή της νομής του σε δικαίωμα κυριότητας ούτε διατήρησής της στην περίπτωση που ο κύριος του ακινήτου αποφάσιζε να διεκδικήσει το ακίνητό του.

6. Η αιτιολογία της εκδοθείσας απόφασης δεν προσεγγίζει τα στοιχεία που συνηγορούν υπέρ μιας μη παραβίασης. Τα ελληνικά δικαστήρια δέχτηκαν ότι η νομή του ακινήτου ήταν παράνομη. Ο πρώτος προσφεύγων δεν είχε κανέναν τίτλο που να δικαιολογεί τη νομή του επί του ακινήτου. Επιπροσθέτως, τα εθνικά δικαστήρια δέχτηκαν ότι ο τελευταίος ήταν κακόπιστος. Εξάλλου, ο ενάγων επικαλέστηκε κατά τη δίκη ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ένα δικαίωμα πολύ πιο ισχυρό απ' ό,τι η νομή και το οποίο απαιτεί αποτελεσματική προστασία. Πρέπει να προσθέσουμε ότι η οικογένεια του πρώτου προσφεύγοντος

εκμεταλλεύτηκε την αδυναμία της Μονής για να επεκτείνει και να εγκαταστήσει , με τετελεσμένα γεγονότα, την κυριαρχία της επί του επίμαχου ακινήτου. Λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπόθεσης και του ισχύοντος εθνικού δικαίου, δεν μπορούσε να έχει καμία θεμιτή προσδοκία στις σχέσεις της με τους κυρίους ενώ ο κύριος δεν είχε κανένα λόγο να αμφιβάλλει ότι το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο θα διατηρηθεί και θα εφαρμοστεί.

7. Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι δικαστικές αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων εφάρμοσαν το ισχύον ελληνικό δίκαιο. Η πλειοψηφία δεν αναφέρει καθόλου ότι ήταν δυνατή μια άλλη εφαρμογή του εθνικού δικαίου. Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει να σημειωθεί ότι η απόφαση, καίτοι δεν αμφισβητεί το περιεχόμενο του ελληνικού δικαίου, σιωπηρά στρέφεται όχι κατά του τρόπου με τον οποίο τα εθνικά δικαστήρια εφάρμοσαν το νόμο, αλλά κατά του ίδιου του περιεχομένου του νόμου, που προστατεύει τα ακίνητα της Ορθόδοξης Εκκλησίας και ορισμένων μονών. Απαιτεί σιωπηρά την ενίσχυση της προστασίας του κακόπιστου νομέα.

8. Η παρέμβαση στην οποία αναφέρεται η αιτιολογία της απόφασης είχε ως σκοπό να τηρηθεί το δικαίωμα της κυριότητας, το οποίο παραβιάστηκε από μια παράνομη κατάληψη ακινήτου. Ήταν απαραίτητη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Στο ειδικό πλαίσιο του ελληνικού δικαίου, που προστατεύει την κυριότητα της Ορθόδοξης Εκκλησίας από τη χρησικτησία, μια απόφαση του εθνικού δικαστή που θα διαπίστωνε κατάχρηση του δικαιώματος της κυριότητας θα συνιστούσε δυσανάλογη παρέμβαση στο δικαίωμα κυριότητας της Μονής.

Η διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου καταλήγει στην ανταμοιβή του υποκειμένου ενός δικαιώματος για την εμμονή του σε παράνομες πράξεις που παραβιάζουν το δικαίωμα της κυριότητας ενός άλλου υποκειμένου δικαίου και έχει ως αποτέλεσμα τη γένεση ενός υποκειμενικού δικαιώματος από τη ζημία που υπέστη το τελευταίο, ενώ *ex iniuria ius non oritur*. Κατά την άποψή μου, η εκδοθείσα απόφαση είναι απολύτως

άδικη τόσο από πλευράς δικονομικού δικαίου όσο και από πλευράς ουσιαστικού δικαίου. *Beati possidentes*.

ΜΕΙΟΨΗΦΟΥΣΑ ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΟΥ ΚΟΣΚΕΛΟ

1. Συμμερίζομαι το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η πλειοψηφία στην παρούσα υπόθεση όσον αφορά το μη παραδεκτό της προσφυγής ως προς τη δεύτερη, την τρίτη, τον τέταρτο και τον πέμπτο από τους προσφεύγοντες. Δεν προέβαλαν αξιώσεις στο πλαίσιο της προσβαλλόμενης εθνικής διαδικασίας και, συνεπώς, δεν εξάντλησαν τα εθνικά ένδικα μέσα.

2. Όσον αφορά τον πρώτο προσφεύγοντα, ψήφισα τόσο κατά του παραδεκτού της προσφυγής του όσο και, καθώς η πλειοψηφία αποφάσισε να εξετάσει την ουσία της προσφυγής, κατά της διαπίστωσης παραβίασης του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Οι λόγοι είναι οι ακόλουθοι.

3. Η παρούσα υπόθεση προκύπτει από διαφορά σχετική με ακίνητο μεταξύ δύο μη κρατικών φορέων, και πιο συγκεκριμένα μεταξύ του πρώτου προσφεύγοντος και μιας Μονής. Η εξέταση της υπόθεσης από την πλειοψηφία του τμήματος φαίνεται, δυστυχώς, να βασίζεται σε μια εσφαλμένη αντίληψη ορισμένων βασικών αρχών της πολιτικής δικονομίας. Ως αποτέλεσμα, η πλειοψηφία προέβη σε εξέταση της προσφυγής ως προς τον πρώτο προσφεύγοντα κατά τρόπο που υπερβαίνει το πεδίο των ζητημάτων τα οποία, κατά την άποψή μου, το Δικαστήριο έχει δικαίωμα να εξετάζει.

4. Αυτού του είδους η παρέκκλιση από την πλευρά του Δικαστηρίου δημιουργεί σοβαρά προβλήματα σε διάφορα επίπεδα, ειδικότερα στρεβλώνοντας τη θεμιτή λειτουργία του Δικαστηρίου, μη τηρώντας στοιχειώδεις απαιτήσεις της δικονομικής δικαιοσύνης μεταξύ των διαδίκων στην υποκείμενη διαφορά, καθώς και υπονομεύοντας τον ρόλο των εθνικών δικαστηρίων. Καθεμία από τις συνέπειες αυτές είναι επιζήμια και, σε συνδυασμό, οδηγούν σε μια απολύτως απαράδεκτη κατάσταση τόσο από την άποψη των εμπλεκόμενων διαδίκων όσο και από την άποψη του συστήματος της Σύμβασης.

Η εθνική διαδικασία: διαφορά σχετική με την κυριότητα γης

5. Το ζήτημα που προβάλλεται ενώπιον του Δικαστηρίου είναι στενό. Η προσφυγή του πρώτου προσφεύγοντος προκύπτει από εθνική αστική διαδικασία

στο πλαίσιο της οποίας μια Μονή κινήθηκε δικαστικά κατά του πρώτου προσφεύγοντος, ζητώντας από το αρμόδιο δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η ίδια ήταν νόμιμη κυρία έκτασης την οποία νεμόταν ο πρώτος προσφεύγων και επί της οποίας είχε δημιουργήσει και εκτελούσε επιχειρηματική δραστηριότητα (βλέπε παράγραφο 9 της παρούσας απόφασης). Η εθνική διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας η Μονή ενήργησε ως ενάγουσα και ο πρώτος προσφεύγων (μόνο) ως εναγόμενος, αφορούσε το ζήτημα της κυριότητας της έκτασης. Το ζήτημα επιλύθηκε από τα εθνικά δικαστήρια υπέρ της ενάγουσας, ήτοι η Μονή αναγνωρίστηκε ως κυρία της επίδικης έκτασης (βλέπε παραγράφους 14, 20 και 27 της παρούσας απόφασης).

Παραδεκτό

6. Ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου, ο πρώτος προσφεύγων παραπονέθηκε σχετικά με την έκβαση της εθνικής διαδικασίας που αφορούσε την κυριότητα της έκτασης την οποία νεμόταν για μεγάλη χρονική περίοδο. Όσον αφορά το αντικείμενο της εθνικής διαδικασίας, δηλαδή το ζήτημα της κυριότητας της έκτασης, είναι ασαφές αν ο πρώτος προσφεύγων περιορίστηκε σε απλή αμφισβήτηση της αξίωσης κυριότητας της Μονής ή αν ζήτησε επίσης επισήμως να αναγνωριστεί εκείνος ως νόμιμος κύριος. Σε κάθε περίπτωση, είμαι διατεθειμένη να καταλήξω στο συμπέρασμα ότι, όσον αφορά τη διαφορά σχετικά με την κυριότητα, δεν υφίσταται εμπόδιο που να απορρέει από το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης, δεδομένου ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι ο πρώτος προσφεύγων εξάντλησε τα εθνικά ένδικα μέσα προσφεύγοντας κατά της δυσμενούς απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου καταρχήν ενώπιον του εφετείου και, στη συνέχεια, ενώπιον του Αρείου Πάγου. Ωστόσο, το συμπέρασμα αυτό περιορίζεται στο αντικείμενο και την έκβαση της συγκεκριμένης εθνικής διαδικασίας. Ως εκ τούτου, ως προς τον πρώτο προσφεύγοντα η προσφυγή δεν προσκρούει σε κώλυμα λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων στο μέτρο που αφορά το ζήτημα του κατά πόσον η αναγνώριση της Μονής ως κυρίας της έκτασης συνιστούσε παραβίαση των δικαιωμάτων του προσφεύγοντος βάσει του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου.

7. Οι λόγοι για τους οποίους ψήφισα αντίθετα με την πλειοψηφία όσον αφορά το παραδεκτό της προσφυγής ως προς τον πρώτο προσφεύγοντα είναι διττοί. Πρώτον, το βασικό πρόβλημα με την προσέγγιση που ακολούθησε η πλειοψηφία είναι ότι η εξέταση της υπόθεσης από το Δικαστήριο επεκτάθηκε σε ζητήματα τα οποία, αφενός, δεν αποτελούσαν αντικείμενο της εθνικής διαδικασίας και, αφετέρου, δεν υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο από τον ίδιο τον πρώτο προσφεύγοντα. Στο πλαίσιο αυτό, η πλειοψηφία εξετάζει πτυχές της υποκείμενης διαφοράς οι οποίες δεν είναι αποδεκτό να εξετάζονται από το Δικαστήριο. Με άλλα λόγια, το Δικαστήριο δεν περιορίστηκε σε εξέταση των πτυχών της υπόθεσης σε σχέση με τις οποίες έλαβε χώρα η εθνική διαδικασία ή εξαντλήθηκαν τα εθνικά ένδικα μέσα.

8. Δεύτερον, στο μέτρο που η προσφυγή του πρώτου προσφεύγοντος δεν εγείρει ζήτημα μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, θεωρώ ότι θα έπρεπε να κηρυχθεί απαράδεκτη βάσει του άρθρου 35 § 3 α) για τον λόγο ότι είναι προδήλως αβάσιμη.

9. Το ερώτημα του ποιος είναι ο νόμιμος κύριος ενός συγκεκριμένου ακινήτου αποτελεί, καταρχήν, ζήτημα του εθνικού δικαίου, το οποίο πρέπει να εξετάζεται και να κρίνεται από τα εθνικά δικαστήρια. Η ερμηνεία του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου, καθώς και η εκτίμηση των σχετικών πραγματικών περιστατικών και των προσκομισθέντων αποδεικτικών στοιχείων, αποτελούν πρωταρχική ευθύνη των εθνικών δικαστηρίων. Όπως συχνά επαναλαμβάνεται στη νομολογία του Δικαστηρίου, ο ρόλος του Δικαστηρίου δεν είναι να υποκαταστήσει τα εθνικά δικαστήρια, αμφισβητώντας ειδικότερα τα συμπεράσματα στα οποία έχουν καταλήξει αυτά κατά τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών ή την ερμηνεία και εφαρμογή του εθνικού δικαίου, εκτός εάν τα συμπεράσματά τους μπορούν να θεωρηθούν αυθαίρετα ή προδήλως παράλογα (βλέπε, για παράδειγμα, *Anheuser-Busch Inc. κατά Πορτογαλίας* [GC], αριθ. 73049/01, § 83, ECHR 2007-I). Στην παρούσα υπόθεση, δεν διακρίνω λόγους για να θεωρήσω ότι οι εκτιμήσεις των εθνικών δικαστηρίων, τα οποία κατέληξαν όλα στο ίδιο συμπέρασμα, παρουσίαζαν ελαττώματα τα οποία θα

μπορούσε να θεωρηθεί ότι καθιστούσαν την έκβαση της διαφοράς κυριότητας αυθαίρετη ή προδήλως παράλογη.

10. Προσθέτω ότι στο μέτρο που η πλειοψηφία θεωρεί, ή υπαινίσσεται, ότι τα εθνικά δικαστήρια έπρεπε να έχουν κάνει δεκτό τον αμυντικό ισχυρισμό του προσφεύγοντος σύμφωνα με τον οποίο η αξίωση κυριότητας που προέβαλε η Μονή συνιστούσε κατάχρηση δικαιώματος και θα έπρεπε, ως εκ τούτου, να απορριφθεί (βλέπε παράγραφο 87 της παρούσας απόφασης, καθώς και παράγραφο 57), το σκεπτικό αυτό οδηγεί το Δικαστήριο να υποκαταστήσει με τη δική του άποψη περί του τρόπου ερμηνείας του εθνικού δικαίου την άποψη που υιοθέτησαν τα εθνικά δικαστήρια. Κατά την άποψή μου, το Δικαστήριο δεν είναι σε θέση να εφαρμόσει τέτοια προσέγγιση σε ένα ζήτημα ερμηνείας σύνθετων θεμάτων του εθνικού αστικού δικαίου, ούτε συνάδει η πράξη αυτή με τον ρόλο του Δικαστηρίου ή με την προσέγγιση την οποία συνήθως ακολουθεί σε τέτοια ζητήματα.

11. Επιπλέον, υπάρχουν και άλλα στοιχεία στο σκεπτικό της πλειοψηφίας τα οποία δημιουργούν σύγχυση όσον αφορά τον ρόλο του Δικαστηρίου σε ζητήματα κυρίως ερμηνείας του εθνικού δικαίου. Συνεπώς, θεωρώ για παράδειγμα άκρως αμφιλεγόμενη τη στάση της πλειοψηφίας στο πλαίσιο της οποίας τα εθνικά δικαστήρια επικρίνονται διότι δεν έλαβαν υπόψη τα έγγραφα στα οποία στηρίχθηκε ο προσφεύγων ως πιστοποιούντα μια αλληλουχία μεταβιβάσεων της κυριότητας με τελικό αποδέκτη τον ίδιο (βλέπε παράγραφο 87 της παρούσας απόφασης). Δεν θεωρώ ότι μπορεί να συναχθεί με ακρίβεια ότι τα εν λόγω έγγραφα δεν ελήφθησαν υπόψη. Αντιθέτως, τα εθνικά δικαστήρια δεν θεώρησαν ότι οι πράξεις στις οποίες στηρίχθηκε ο προσφεύγων μπορούσαν δυνάμει του εθνικού δικαίου να παραγάγουν τα έννομα αποτελέσματα που ισχυριζόταν ο ίδιος. Κατά την άποψή μου, το Δικαστήριο δεν είναι σε θέση να υπαινιχθεί ότι μπορεί να προκύψει καθαρός τίτλος ιδιοκτησίας από μια αλληλουχία μεταβιβάσεων ανεξάρτητα από το αν ο αρχικός τίτλος ήταν έγκυρος και νόμιμος. Αυτά είναι ζητήματα που εναπόκεινται στο εθνικό δίκαιο.

12. Το Δικαστήριο, συνεδριάζοντας σε συνθέσεις στις οποίες κανείς από τους δικαστές, με μοναδική εξαίρεση τον εθνικό δικαστή, δεν έχει ιδιαίτερη γνώση του

οικείου εθνικού δικαίου, πρέπει να αποφεύγει να προβαίνει σε επισφαλείς εκτιμήσεις ή κρίσεις που σχετίζονται με ζητήματα του εθνικού δικαίου. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα στο πλαίσιο υποθέσεων που θέτουν σύνθετα ζητήματα ερμηνείας τα οποία προκύπτουν από την αλληλεπίδραση διαφόρων κανόνων στην εθνική έννομη τάξη.

13. Καταλήγω στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχουν λόγοι αμφισβήτησης, από την άποψη του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, της αναγνώρισης της Μονής ως κυρίας της επίμαχης έκτασης. Επ' αυτού, το Δικαστήριο θα μπορούσε να έχει απορρίψει την προσφυγή ως προς τον πρώτο προσφεύγοντα κηρύσσοντάς την προδήλως αβάσιμη. Σε κάθε περίπτωση, δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου εν προκειμένω.

14. Στο μέτρο που η κατάσταση του πρώτου προσφεύγοντος μπορεί να θεωρηθεί ότι εγείρει ορισμένα πραγματικά ζητήματα και ανησυχίες, το βαθύτερο πρόβλημα είναι η παράλειψη του ίδιου του πρώτου προσφεύγοντος να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να επιδιώξει επανόρθωση σε εθνικό επίπεδο.

Η κρίση της πλειοψηφίας: ζήτημα χωριστών δικαιωμάτων ιδιοκτησίας

15. Είναι ασφαλώς απολύτως αληθές ότι στο πλαίσιο του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου οι έννοιες της «ιδιοκτησίας» ή της «περιουσίας» εκτείνονται πέραν των ζητημάτων κυριότητας και ότι, σύμφωνα με την πάγια νομολογία, η διάταξη αυτή απαιτεί την προστασία ενός ευρύτερου φάσματος δικαιωμάτων ιδιοκτησίας εντός της αυτόνομης έννοιας των όρων που χρησιμοποιούνται στη συγκεκριμένη διάταξη (βλέπε παράγραφο 67 της παρούσας απόφασης). Επ' αυτού, δεν υπάρχει καταρχήν διαφωνία από την πλευρά μου.

16. Αντιθέτως, η διαφωνία μου ως προς την προσέγγιση της υπόθεσης από την πλειοψηφία έγκειται στο γεγονός ότι το ερώτημα του κατά πόσον η κατάσταση του προσφεύγοντος –ειδικότερα λαμβανομένης υπόψη της de facto νομής του επί της έκτασης για μακροχρόνια περίοδο– θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο της προστασίας του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου ανεξάρτητα από την αναγνώριση άλλου μέρους ως κυρίου, αποτελεί χωριστό

ζήτημα από τη διαφορά σχετικά με την κυριότητα. Αντίθετα με την παραδοχή της πλειοψηφίας, ο πρώτος προσφεύγων δεν έλαβε τα αναγκαία μέτρα ώστε να προβάλει τα χωριστά αυτά δικαιώματα ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

17. Τόσο ως ζήτημα που άπτεται του εκάστοτε εθνικού δικαίου όσο και από την άποψη του δικαίου της Σύμβασης, υπάρχουν σοβαρές διαφορές μεταξύ της θέσης ενός κυρίου γης και εκείνης ενός ατόμου με δικαιώματα νομής και χρήσης γης η οποία αποτελεί ιδιοκτησία τρίτου. Οι νομικές αυτές διαφορές είναι σημαντικές και σε δικονομικό πλαίσιο. Άλλο είναι να αμφισβητείται μια αξίωση κυριότητας και άλλο είναι να ζητείται νομική προστασία για το δικαίωμα διατήρησης της νομής ακινήτου το οποίο ανήκει σε κάποιον άλλον.

18. Στην παρούσα υπόθεση, η πλειοψηφία διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου. Παρότι το σκεπτικό είναι σχετικά ασαφές και συγκεχυμένο, φαίνεται ότι η διαπίστωση αυτή δεν βασίστηκε στο γεγονός ότι τα εθνικά δικαστήρια είχαν αναγνωρίσει εσφαλμένως τη Μονή ως κυρία της έκτασης. Αντιθέτως, η διαπίστωση παραβίασης βασίζεται στο γεγονός ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν παρείχαν έννομη προστασία στον προσφεύγοντα, παρά την εκ μέρους του νομή της έκτασης και τις επενδύσεις στις οποίες είχε προβεί στο πλαίσιο αυτό (βλέπε παραγράφους 70-71 της παρούσας απόφασης).

19. Ωστόσο, το πρόβλημα είναι ότι ο πρώτος προσφεύγων δεν προέβαλε σχετική αξίωση σε εθνικό επίπεδο. Ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, ο προσφεύγων ενήργησε απλώς ως εναγόμενος, αντικρούοντας την αξίωση της Μονής σχετικά με την κυριότητα της επίμαχης έκτασης. Ο προσφεύγων δεν άσκησε καμία ανταγωγή προκειμένου να ζητήσει, σε περίπτωση θετικής έκβασης της αγωγής αναγνώρισης κυριότητας της Μονής, να εξακολουθήσει η κατάσταση του να απολαμβάνει προστασίας λόγω μακροχρόνιας αδιατάρακτης νομής. Ούτε προέβαλε αίτημα αποζημίωσης σε περίπτωση αποτυχίας της προσπάθειάς του να απορριφθεί η αξίωση της Μονής. Με άλλα λόγια, ο προσφεύγων δεν προέβη σε δικονομικές ενέργειες σε εθνικό επίπεδο προκειμένου να προστατευτούν τα περιουσιακά του συμφέροντα σε περίπτωση δυσμενούς έκβασης όσον αφορά το ζήτημα της κυριότητας, το οποίο (από κοινού με το επικουρικό αίτημα αποβολής) αποτελούσε το μόνο ζήτημα ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων στη βάση της

αγωγής της Μονής¹. Στο πλαίσιο αυτό, το σκεπτικό της πλειοψηφίας είναι, κατά τη γνώμη μου, εσφαλμένο (βλέπε παραγράφους 57-58 της παρούσας απόφασης).

20. Δεν διακρίνω την ύπαρξη βάσης για την απαλλαγή του πρώτου προσφεύγοντος από την απαίτηση να αναζητήσει προστασία για τα επικαλούμενα περιουσιακά του δικαιώματα εν ευθέτω χρόνω σε εθνικό επίπεδο. Η Σύμβαση αποτελεί μέρος της εθνικής έννομης τάξης της Ελλάδας και είναι άμεσα εφαρμοστέα σε εθνικό επίπεδο. Επιπλέον, σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδος, οι διατάξεις της Σύμβασης κατισχύουν της κοινής εθνικής νομοθεσίας². Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα εθνικά δικαστήρια θα υποχρεούνταν να εξετάσουν και να εξασφαλίσουν την άσκηση των δικαιωμάτων του προσφεύγοντος που απορρέουν από τη Σύμβαση, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, αν ο προσφεύγων είχε διεκδικήσει τα δικαιώματα αυτά ενώπιόν τους. Το γεγονός ότι δεν το έπραξε δεν δικαιολογεί σε καμία περίπτωση το ότι το Δικαστήριο υπερέβη τον ρόλο του παραβλέποντας τη μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων και εξετάζοντας την υπόθεση με βάση αξιώσεις τις οποίες ο προσφεύγων δεν προέβαλε σε εθνικό επίπεδο και παράπονα τα οποία δεν διατύπωσε ούτε καν ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου.

21. Αποτελεί θεμελιώδες γνώρισμα της πολιτικής διαδικασίας ότι τα δικαστήρια μπορούν να αποφαινόμενοι μόνο σχετικά με ζητήματα για τα οποία τους έχει ζητηθεί να προβούν σε εξέταση και έκδοση απόφασης. Εφόσον δεν διατυπώνεται σχετικό αίτημα, δεν μπορεί να εκδοθεί απόφαση. Εάν ένας διάδικος, όπως ο πρώτος προσφεύγων, επιλέξει να περιοριστεί, στο πλαίσιο της εθνικής διαδικασίας, μόνο σε ρόλο άμυνας, δηλαδή να αμφισβητήσει την αξίωση του ενάγοντος και να προβάλει πραγματικά και νομικά επιχειρήματα ώστε να απορριφθούν η αξίωση ή οι αξιώσεις του ενάγοντος, αυτό δεν αρκεί ώστε να

¹ Ούτε διατύπωσε ο προσφεύγων το παράπονό του ενώπιον του Δικαστηρίου σε τέτοια βάση. Στις παρατηρήσεις του, ο προσφεύγων συνέχισε να επιχειρηματολογεί με βάση την άποψη ότι θα έπρεπε να έχει αναγνωριστεί ως κύριος της επίμαχης έκτασης.

² Σύμφωνα με το άρθρο 28 § 1 του Συντάγματος, οι γενικά παραδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και οι διεθνείς συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου

απαιτηθεί από ένα δικαστήριο, ή να του επιτραπεί, να ενεργήσει αυτοβούλως και να προβλέψει τυχόν εναλλακτική βάση επί της οποίας ο διάδικος θα μπορούσε να έχει αιτηθεί -κάτι που ωστόσο δεν έπραξε- την προστασία των συμφερόντων του.

22. Η πλειοψηφία βασίζεται στο γεγονός ότι στην εθνική διαδικασία ο πρώτος προσφεύγων είχε ισχυριστεί ότι υπήρξε κατάχρηση δικαιωμάτων από τη Μονή (βλέπε παραγράφους 86 και 87 της παρούσας απόφασης). Ωστόσο, δεν αρκεί το γεγονός ότι ο πρώτος προσφεύγων, ως εναγόμενος, είχε προβάλει νομικό επιχείρημα το οποίο βασιζόταν στην ύπαρξη κατάχρησης δικαιώματος για να αντικρούσει την αξίωση κυριότητας της ενάγουσας. Η ένσταση, δηλαδή ένα επιχείρημα άμυνας, δεν αντικαθιστά μια αγωγή ή ανταγωγή. Με άλλα λόγια, η ένσταση αυτή δεν μπορεί αφ' εαυτής να υποκαταστήσει την άσκηση πραγματικής αγωγής από τον πρώτο προσφεύγοντα στην οποία να υποστηρίζεται ότι η κατάστασή του ως νομέα και χρήστη της έκτασης θα έπρεπε να προστατευτεί ακόμη και αν η ένστασή του περί κατάχρησης δικαιωμάτων δεν θεωρείτο βάσιμος λόγος για την απόρριψη της αγωγής περί κυριότητας της ενάγουσας. Απουσία αγωγής ή ανταγωγής, τα εθνικά δικαστήρια δεν ήταν σε θέση να εξετάσουν την υπόθεση ή να εκδώσουν απόφαση υπέρ του προσφεύγοντος, παρότι τώρα η πλειοψηφία τα επικρίνει επειδή δεν το έπραξαν.

23. Το ίδιο ισχύει για το επιχείρημα, στο οποίο επίσης στηρίχθηκε η πλειοψηφία (βλέπε παράγραφο 87 της παρούσας απόφασης), ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν έλαβαν υπόψη την απώλεια της επένδυσης και της πηγής εισοδήματος του πρώτου προσφεύγοντος, παρότι, στο πλαίσιο της ένστασής του περί κατάχρησης δικαιωμάτων, προέβαλε την οικονομική ζημία που θα υφίστατο ο ίδιος (και τα μέλη της οικογένειάς του) αν γινόταν δεκτή η αγωγή κυριότητας της Μονής και οι προσφεύγοντες εκδιώκονταν από τις εγκαταστάσεις, με αποτέλεσμα την παύση των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων. Τα επιχειρήματα αυτά, τα οποία διατυπώθηκαν ως άμυνα έναντι της αγωγής περί κυριότητας της Μονής, δεν θα μπορούσαν –ανεξάρτητα από την επί της ουσίας βασιμότητά τους– να έχουν επιτρέψει στα εθνικά δικαστήρια να προστατεύσουν την κατάσταση του προσφεύγοντος ως νομέα και όχι κυρίου της έκτασης,

απουσία άσκησης πραγματικής αγωγής από τον πρώτο προσφεύγοντα με την οποία να επιδιώκεται η εν λόγω προστασία.

24. Παραβλέποντας την ανεπάρκεια των δικονομικών ενεργειών του πρώτου προσφεύγοντος σε εθνικό επίπεδο, η πλειοψηφία υιοθέτησε μια προσέγγιση που εγείρει σοβαρά προβλήματα και ανησυχίες.

25. Πρώτον, βαίνοντας πέραν του πεδίου της σχετικής εθνικής διαδικασίας, η πλειοψηφία μετετράπη σε δικαστήριο πρώτου βαθμού παρότι αυτό δεν είναι επιτρεπτό ούτε προσήκον για το Δικαστήριο. Η εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων αποτελεί βασική, νομικά δεσμευτική και θεμελιώδους σημασίας απαίτηση στο σύστημα της Σύμβασης. Πράγματι, το ίδιο το Δικαστήριο το έχει τονίσει σε πολυάριθμες περιπτώσεις (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, Vučković και λοιποί κατά Σερβίας (προκαταρκτική ένσταση) [GC], αριθ. 17153/11 και 29 άλλες, §§ 69-72, 25 Μαρτίου 2014, Gherghina κατά Ρουμανίας [GC] (dec.), αριθ. 42219/07, § 84, 9 Ιουλίου 2015, και Peacock κατά Ηνωμένου Βασιλείου (dec.), αριθ. 52335/12, § 32, 5 Ιανουαρίου 2016).

26. Δεύτερον, η συγκεκριμένη προσέγγιση την οποία ακολούθησε η πλειοψηφία ενέχει βασική παράβλεψη των δικονομικών δικαιωμάτων του αντιδίκου του προσφεύγοντος στην εθνική διαδικασία. Πράγματι, η διαπίστωση παραβίασης του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου για τους λόγους που παρατίθενται στην παρούσα απόφαση συνεπάγεται ότι τα εθνικά δικαστήρια παραβίασαν το συγκεκριμένο άρθρο διότι δεν εξέτασαν ούτε εξέδωσαν απόφαση *ultra petita* στην υπόθεση ενώπιόν τους. Ωστόσο, δεν πρέπει να λησμονούμε ότι εάν τα εθνικά δικαστήρια είχαν πράξει κάτι τέτοιο, δηλαδή εάν είχαν αποφανθεί *ultra petita*, είναι προφανές ότι θα είχαν διαπράξει κατάφωρη παραβίαση μιας άλλης διάταξης της Σύμβασης, και συγκεκριμένα του άρθρου 6, λόγω μη σεβασμού του δικαιώματος του άλλου διαδίκου στην κατ' αντιμωλία διαδικασία και στην ισότητα των όπλων.

27. Τυπικά, είναι σαφές ότι η διαπίστωση παραβίασης του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου αφορά μόνο την παράλειψη των αρχών του καθ' ου η προσφυγή Κράτους, στη συγκεκριμένη περίπτωση πρωτίστως των εθνικών δικαστηρίων, να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις του εν λόγω άρθρου.

Εντούτοις, δεν μπορεί να αγνοηθεί ότι παραβλέποντας το δικονομικό πλαίσιο στην εθνική διαδικασία και επεκτείνοντας τη δική της εξέταση πέραν των όσων κρίθηκαν, και θα μπορούσαν να κριθούν, στην εν λόγω εθνική διαδικασία, η πλειοψηφία προβαίνει σε διαπιστώσεις οι οποίες, κατ' ουσίαν, αφορούν την υποκείμενη έννομη σχέση. Και τούτο παρά το γεγονός ότι ο αντίδικος στην υποκείμενη αυτή σχέση δεν είχε την ευκαιρία να απαντήσει και να διατυπώσει παρατηρήσεις σχετικά με τις πραγματικές και νομικές πτυχές των σχετικών ζητημάτων. Απουσία άσκησης αγωγής από τον πρώτο προσφεύγοντα, τα ζητήματα αυτά δεν εξετάστηκαν στο πλαίσιο της εθνικής διαδικασίας, ενώ η αντίδικος του προσφεύγοντος στην εθνική διαδικασία ουδόλως συμμετείχε στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου – και ενδεχομένως δεν γνώριζε καν για την ύπαρξή της, τουλάχιστον όχι ως αποτέλεσμα επίσημης κοινοποίησης στον εν λόγω διάδικο.

28. Η πλειοψηφία παραβλέπει το πρόβλημα αυτό επισημαίνοντας ότι, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, απόφαση που εκδίδεται σε βάρος του καθ' ου η προσφυγή Κράτους και στην οποία διαπιστώνεται παραβίαση της Σύμβασης δεν μπορεί, σε αστικές υποθέσεις, να οδηγήσει σε επανάληψη της εθνικής διαδικασίας (βλέπε παράγραφο 94 της παρούσας απόφασης). Ωστόσο, υπό τις συνθήκες της παρούσας υπόθεσης, το επιχείρημα αυτό δεν είναι λυσιτελές, ακριβώς λόγω της υποκείμενης δικονομικής κατάστασης και της αρχής *ne ultra petita*. Για να διευκρινιστεί το σημείο αυτό, θα ήθελα να επιστήσω την προσοχή στα ακόλουθα.

29. Το ζήτημα της επανάληψης της διαδικασίας προκύπτει στο πλαίσιο οριστικών αποφάσεων (δεδικασμένο) και αφορά το κατά πόσον απόφαση που έχει εκδοθεί από το παρόν Δικαστήριο και στην οποία διαπιστώνεται παραβίαση της Σύμβασης μπορεί να αποτελέσει, σε εθνικό επίπεδο, λόγο κατάργησης του αμετάκλητου των εθνικών δικαστικών ή άλλων αποφάσεων και επανάληψης της σχετικής εθνικής διαδικασίας. Αντιθέτως, δεν τίθεται θέμα επανάληψης της διαδικασίας όσον αφορά ζητήματα τα οποία δεν έχουν ακόμη κριθεί στο πλαίσιο οριστικής εθνικής απόφασης. Και πάλι, στην παρούσα υπόθεση, το μόνο ζήτημα που αποτέλεσε αντικείμενο της εθνικής διαδικασίας και, συνεπώς, το μόνο

ζήτημα που κρίθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, αφορά το ζήτημα της κυριότητας της έκτασης. Βαίνοντας πέραν των ορίων του ζητήματος αυτού και εξετάζοντας το ζήτημα της προστασίας της νομής και χρήσης της έκτασης από τον πρώτο προσφεύγοντα παρά το γεγονός ότι η Μονή είχε αναγνωριστεί ως κυρία, η πλειοψηφία επέκτεινε τις διαπιστώσεις και τα συμπεράσματά της σε θέματα επί των οποίων δεν υπάρχει δεδικασμένο σε εθνικό επίπεδο.

30. Ως προς τούτο και χωρίς να παριστάνω την ειδήμονα στο ελληνικό δικονομικό δίκαιο, από τις πηγές που μπόρεσα να συμβουλευτώ προκύπτει ότι οι διατάξεις του ελληνικού κώδικα πολιτικής δικονομίας (ΚΠολΔ) είναι αρκετά σαφείς. Όπως προκύπτει από το άρθρο 324 του ΚΠολΔ, το αντικείμενο του δεδικασμένου ορίζεται βάσει του δικαιώματος που κρίθηκε («das entschiedene Recht»). Το άρθρο 322 του ΚΠολΔ ορίζει με τη σειρά του ότι το δεδικασμένο εκτείνεται και περιορίζεται στην έννομη σχέση, στο μέτρο που η σχέση αυτή κρίθηκε στη βάση αγωγής ή ανταγωγής (ή, κατά περίπτωση, αν και δεν αφορά την προκειμένη περίπτωση, στη βάση αίτησης [κύριας] παρέμβασης ως κυρίου του αντικειμένου, ή [έντασης] συμψηφισμού)³.

31. Απόφαση με την οποία το Δικαστήριο, παραβλέποντας την απαίτηση εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, προβαίνει σε διαπιστώσεις υπέρ του προσφεύγοντος επί νομικών ζητημάτων τα οποία δεν κρίθηκαν σε εθνικό επίπεδο και επί των οποίων δεν υπάρχει, ως εκ τούτου, δεδικασμένο σε εθνικό επίπεδο, δημιουργεί μια κατάσταση στο πλαίσιο της οποίας ο προσφεύγων διατηρεί τη δυνατότητα να εγείρει περαιτέρω αξιώσεις κατά του αντιδίκου του στην

³ Οι πρωτότυπες πηγές στις οποίες βασίζομαι είναι στα γερμανικά. Βλέπε *Christoph Althammer*, “Streitgegenstand und Interesse, Eine zivilprozessuale Studie zum deutschen und europäischen Streitgegenstandsbegriff”, Mohr Siebeck Tübingen 2012, σ. 112-113: „Gemäß Art. 324 hl ZPGB bezieht sich im hellenischen Recht die Rechtskraftwirkung auf das entschiedene subjektive Recht, und zwar insoweit, als es sich um den gleichen Gegenstand und den gleichen tatsächlichen und rechtlichen Grund handelt. Weiter bestimmt Art. 322 hl ZPGB, dass die Rechtskraft die entschiedene Frage nur insoweit erfasst, als das Urteil endgültig über ein durch Klage, Widerklage, Hauptintervention oder Aufrechnungseinrede geltend gemachtes Recht bzw. Rechtsverhältnis entschieden hat.“ Σε υποσημείωση (520), ο συντάκτης προσθέτει: “Die Regelung folgt offensichtlich dem Dispositionsgrundsatz als prozessuale Grundprinzip. Rechtskraftsgegenstand ist zwar das entschiedene subjektive Recht, aber nur insoweit es durch prozessualen Antrag einer Partei in den Prozess eingeführt wurde.“ Ομοίως, Κώστα Μπέης “Zur Frage der Rechtskraft in der hellenischen Rechtsordnung”, τμήμα 4 (διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=3&mid=1096&mnu=1&id=1293>).

υποκείμενη σχέση. Υπό αυτές τις συνθήκες, η απόφαση του Δικαστηρίου καθίσταται στην πραγματικότητα ένα είδος «εγχειριδίου» για τον προσφεύγοντα, προκειμένου να ασκήσει ένδικα μέσα τα οποία δεν άσκησε προηγουμένως. Στην παρούσα απόφαση, το Δικαστήριο υποχρέωσε την καθ' ης η προσφυγή Κυβέρνηση να καταβάλει στον πρώτο προσφεύγοντα αποζημίωση για την οικονομική ζημία που προκύπτει από την παραβίαση των περιουσιακών του δικαιωμάτων. Ωστόσο, δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο ο πρώτος προσφεύγων –ο οποίος σύμφωνα με τις παρατηρήσεις που υπέβαλε ενώπιον του Δικαστηρίου εκτίμησε την οικονομική ζημία του σε επίπεδο κατά πολύ υψηλότερο από το ποσό που του επιδίκασε το Δικαστήριο– να ασκήσει νέα αγωγή αποζημίωσης κατά της αντιδίκου του στην υποκείμενη διαφορά. Είναι σαφές ότι το σύστημα της Σύμβασης δεν είχε ποτέ ως σκοπό να λειτουργεί με τέτοιο τρόπο ή να επιφέρει τέτοιες συνέπειες. Ωστόσο, θα προκύψουν τέτοια προβλήματα αν το Δικαστήριο ενεργεί μονομερώς υπέρ ενός ιδιώτη, ενώ υπονομεύονται βασικές απαιτήσεις της δικονομικής δικαιοσύνης για τον αντίδικό του.

32. Η υπόθεση αποτυπώνει, και υπογραμμίζει, το γεγονός ότι υπάρχουν πράγματι πολύ σημαντικοί λόγοι για τους οποίους το Δικαστήριο δεν πρέπει να ενεργεί κατά τον τρόπο με τον οποίο ενήργησε η πλειοψηφία στην παρούσα υπόθεση. Εξυπακούεται ότι με την παρούσα αποκλίνουσα γνώμη δεν λαμβάνω θέση ως προς την ενδεχόμενη ουσία της αγωγής που μπορεί να είχε ασκήσει ο προσφεύγων αλλά (μέχρι στιγμής) δεν έχει ασκήσει.

33. Τέλος, άλλος ένας λόγος για τον οποίο το Δικαστήριο πρέπει να τηρεί τα όρια της δικαιοδοσίας του είναι η ανάγκη για συνέπεια και ισότιμη μεταχείριση των προσφευγόντων ενώπιον του Δικαστηρίου. Κάθε έτος το Δικαστήριο, συνεδριάζοντας κυρίως με μονομελή σύνθεση, κηρύσσει απαράδεκτες πιθανότατα χιλιάδες προσφυγές για τον λόγο ότι οι προσφεύγοντες δεν εξάντλησαν τα εθνικά ένδικα μέσα, όπως απαιτεί το άρθρο 35 § 1. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να ενεργεί το Δικαστήριο με συνεπή τρόπο και να μην παρέχει ειδική μεταχείριση σε οποιονδήποτε συγκεκριμένο προσφεύγοντα.

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο έγγραφο

Η μεταφράστρια

Μαρία Καραμπάτσα